

TREKLANGER

Å vokse inn i gudstjenesten

Kjell Arne Morland

Å vokse i kristen tro

Den kristne tro er fullverdig som barnetro!

Det sentrale innholdet i kristendommen er så enkelt at man kan forstå det og leve trygt i det allerede når man er et barn. Lenge før man blir konfirmant, kan man lære utenat både Herrens bønn, Trosbekjennelsen og Budene, og man kan forstå hva tekstene betyr. Man kan bli vant til liturgien i en gudstjeneste slik at man kan være med på det som skjer. Troslivet er fullverdig allerede fra barnsben av. Jeg vet ikke av andre religioner som setter barnetroen så høyt!

Den kristne tro er samtidig noe man kan vokse mer og mer inn i gjennom hele livet!

Paulus skrev en gang noe som lett kan misforstås: "Da jeg var barn, talte jeg som et barn, tenkte jeg som et barn, forsto jeg som et barn. Men da jeg ble voksen, la jeg av det barnslige." (1 Kor 13,11). Dette betyr ikke at den voksne troen er mer fullverdig enn barnetroen her i livet. Sammenhengen viser at Paulus mener at vi ikke blir kristent voksne før i Guds rike etter døden. Det er først da vi skal legge fra oss det barnslige. Men inntil så lenge kan vi leve

"Å VOKSE"-SERIEN BESTÅR AV 6 SMÅ HEFTER

-GLOBEN: Å vokse inn i trosbekjennelsen

-DIAMANTEN: Å vokse inn i Herrens bønn

-KOMPASSET: Å vokse inn i budene

-TREKLANGER: Å VOKSE INN I GUDSTJENESTEN

-LØNNETREET: Å vokse inn i Bibelen gjennom kirkeåret

-FEM FLOMSLYS: Å vokse inn i kirkens liv og oppdrag

i barnetroen. Likevel modner livet oss på en måte som gjør at vi stadig ser nye dybder i den. Vi kan vokse mer og mer inn i hva den betyr for oss. Voksenlivets erfaringer kaster ofte nytt lys over troens betydning.

Kristen vekst skjer ofte i dybden

Selv om tekstene i Herrens bønn, Trosbekjennelsen og Budene og i store deler av Liturgien alltid vil være de samme, kan vi øves opp til stadig å sette dem inn i nye sammenhenger! Tilsvarende er det med de hellige handlingene Dåp og Nattverd. Det er det

samme som skjer hver gang. Men betydningen kan sees på fra nye vinkler som kan fordype troen.

Jeg vil i seks små hefter forsøke å åpne opp for noen av de livsrommene som gamle og kjente tekster inviterer oss inn i. Hvert hefte vil ha en egen pedagogisk hovedinnfallsvinkel. Dermed ønsker jeg å gi et bidrag til at vi voksne kan vokse mer inn i barnetroens dybder. Utfordringen er ikke å lære stadig nye ting, men å se nye dybder i det som vi kan fra før.

Skrevet av Kjell Arne Morland
Design av Ragnhild Morland

© 2013

HEFTE 4:

TREKLANGER

Å vokse inn i gudstjenesten

Innhold

A INNLEDNING

s 6

- Sammen for Guds ansikt
- Himmelske treklanger?
- Treklanger gir festpreg
- To hovedtreklanger flettet inn i hverandre
- 1. Ordningens treklang: Bibelen, bønnen og bordet
- 2. Nådemidlenes treklang: Badet, Bibelen, bordet

B SAMLING OG SENDELSE

s 13

- Hvilke ledd består Samling og Sendelse av?
- Hvordan kunne vi ha startet?
- 3. Klokkeslagene
- 4. Sangen og musikken
- 5. Prosesjonen
- 6. Nådeordene
- 7. Fredsordene
- 8. Inngangsbønnene
- 9. Bønneropet er tredelt
- 10. Lovsangen er tredelt
- 11. Velsignelsen er tredelt
- En grunntone av trygg tillit

C DÅP

s 22

- Hva betyr dåpen for livet mitt?
- 12. En tredelt ordning
- 13. En treleddet åpningshilsen
- 14. Tre grunner til feiring
- 15. Tre viktige Bibeltekster
- 16. Tre markeringer av dåpen som gave og oppgave
- 17. Tre katekismetekster
- 18. Tre hellige tegn
- 19. Tre hovedaktører
- 21. Tre mønstre for livet
- Hvor viktig er dåpen?

D ORDET

s 38

Hvilke ledd består Ordets del av?

21. Tre tekstrekker

22. Tre tekstlesninger

23. Tre måter å svare på

E FORBØNN

s 42

Hvilke ledd består forbønnsdelen av?

24. En tredelt syndsbekjennelse

25. Tre hovedmuligheter i forbønnen

26. En tredelt påminnelse om døden

Takkofferet - en første anledning til praktisk handling.

F NATTVERD

s 47

Hvilke ledd består nattverddelen av?

27. En tredelt oppfordring

En lang bønnedel

28. En dobbel lovprisning

29. Innstiftelsesordene med treklangen Gudsord, brød og vin

30. Tredobbelt fredsønske i hoveddelen

To valgfrie treklanger

31. Tre handlinger ved utdelingen

32. Frigjøring, forsmak og fellesskap

33. Tilbedelse, bekjennelse og forvandling

G AVSLUTNING

s 59

Invitasjon til medarbeiderskap

Inkludering i fellesskapet

Vi er invitert til jevnlike feiringer

A: Innledning

Sammen for Guds ansikt

Kristne trenger å komme sammen for å møte Gud. Det er slutt på de tidene da eneboeren i ørkenen var det store idealet. Selv i klostrene samles munk og nonne til felles gudstjenester flere ganger om dagen. Men kristne kan samles på mange ulike måter:

Det kan være fint å samles i *små grupper*, der man kjenner hverandre godt og kan ha et samhold også i hverdagens. Da kan man lese fra Bibelen sammen, man kan dele tanker om troen med hverandre, man kan be sammen og spise et godt måltid sammen.

Det kan være fint å samles i *store forsamlinger*, der man kan oppleve at vi er mange som tror på Gud og kan støtte hverandre. Det kan være møter med tale, sang og vitnesbyrd på bedehusene. Det kan

være leirer eller bibelcamper om somrene. Det kan være konserter med lovsangspreg. Det er godt å føle at vi er mange kristne sammen. Måten det skjer på er ofte ikke fastlagt i alle detaljer, men varierer fra gang til gang. Den friheten gir rom for ekthet og liv.

Det kan også være fint å samles til *gudstjenester* med fastlagt liturgi, og dette heftet vil gi inspirasjon til å ha glede av slike samlinger. Det kan nemlig oppleves svært meningsfullt når de samme liturgiske leddene gjentas gang etter gang. Det setter trygge og gjenkjennelige rammer. Leddene er med fordi de gjennom hundrevis av år har vist seg å gi mening til kristent liv. De kan være kortfattede og enkle, men likevel ha et rikt innhold. Dette heftet vil åpne opp for noen av de helhetene som liturgien kan settes inn i.

Det går an å komme til en gudstjeneste og ergre seg over det man ikke liker så godt. I noen kirker sitter man dårlig. Noen prester kan være unødig stive etter din smak. Orgelmusikken og salmetonene er heller ikke førstevalget til mange. Presten kan preke på en måte som ikke fenger. Den som bare har antenne for slike sider ved gudstjenesten, blir ikke så motivert til å komme igjen.

Men det går også an å komme til en gudstjeneste for å hente styrke fra de liturgiske elementene som alltid er med, uansett hvor i landet man er. De ligger der mer eller mindre fast. Dersom man har oppdaget betydningen av dem, vil man alltid kunne få med seg noe godt. Dette heftet vil skjerpe sansen for det som man alltid kan ha glede av, uansett hva som ellers skjer. Vi har fått innført nye endringer i Liturgien, dvs. ordningen for en gudstjeneste i Norge. Det gir oss en gylden anledning til å avsette tid til å ville vokse lenger inn i gudstjenesten.

Himmelske treklanger?

Når vi kommer til kirke, kommer vi til et møte med tre dimensjoner: Vi kommer for å møte *Gud*. Vi kommer ikke alene, men vi møter også *hverandre* i et fellesskap. Vi får høre et budskap som gjør at vi også møter oss *selv* og våre egne liv.

Det viktigste er at vi kommer for å møte den treene Gud: Gud Fader, Guds Sønn og Gud, Den hellige Ånd. Derfor er tretallet viktig i en kristen kirke. Det har stor symbolsk betydning. Det er som om kirkeklokkene minner oss om det på forhånd: De skal som hovedregel ringe inn til gudstjeneste fem minutter tre ganger: En time før, en halv time før og fem minutter før det starter.

Noen har sagt at søndagens gudstjeneste skal gi oss en forsmak av himmelsk liturgi. Vi samles som regel på søndagen, og det er ikke tilfeldig. Det har minst tre gode grunner for seg, og hver av dem gir grunn til feiring.

1. Det var på søndag morgen Jesus sto opp fra graven. Dermed kan vi feire at han har makt over døden og lever i dag.

2. Etter gammel skikk er søndag ukens første dag, den dagen da Gud begynte å skape verden. Dermed kan vi feire at Jesu oppstandelse er en begivenhet som skaper nye muligheter for livet i verden.

3. Etter gammel tankegang er søndag også den åttende dag, et symbol for at det finnes et evig håp bortenfor og utenfor tiden. Dermed kan vi feire at Jesu brakte håpet om et evig liv.

Når vi feirer noe godt, er det naturlig å være mer høystemt enn ellers. I Åpenbaringsbokens kap 4-5 beskrives det hvordan det foregår i himmelen. Der er det en gjennomført tallsymbolikk med både 3-tallet, 4-tallet, 7-tallet og 24-tallet. Der nevnes konkrete tall hele 25 ganger i løpet av 25 vers, og enda er det mange treklanger i tillegg! Jeg er spesielt fascinert av treklangene.

De finnes i flere av *lovprisningene* som siteres:

"Hellig, hellig, hellig (3 gjentakelser) er Herren Gud, Den allmektige (3 titler), han som var og som er og som kommer" (3 tider) (4,8, se også 4,11).

De finnes i de *temaene* som er framme i de fem lovsangene: Det er tre sider ved Guds gjerning som framheves: Gud skapte verden (4,11), Jesus ble slaktet for å frikjøpe mennesker av alle nasjoner (5,9), og han gjorde dem til et kongerike av prester (5,10).

De finnes i liturgisk *intensivering* i de tre siste lovsangene: Det starter med en sang fra de fire skapningene og de tjuefire eldste (5,8-10), det fortsetter med en sang fra tusener av engler (5,11-12) og avsluttes med en sang fra hver skapning i himmelen og på jorden (5,13).

Jeg ønsker å gjøre jakten på treklanger til min innfallsvinkel når det gjelder å oppdage oppbyggelige dybder i gudstjenestefeiringen.

TREKLINGER GIR FESTPREG!

Det kan hende noen synes at jeg finner vel mange treklanger i dette heftet. Det skyldes at jeg har et romslig blikk for å finne dem i liturgien. Noen av dem er bevisst utformet slik, andre er blitt slik, og atter andre kan oppleves slik dersom man ønsker det. Noen treklanger har form av gjentakelser, og da understrekes en sak tydelig. Andre ganger varieres en hovedsak på tre måter, slik at den får større fylde. Jeg har glede av å se det på denne måten, du kan ha glede av å se det på andre måter. Det viktige er at vi opplever liturgien som en ramme rundt en himmelsk feiring som er gjennomtenkt fra begynnelse til slutt, og som adskiller seg fra det vi ellers opplever til hverdags.

Tretallet virker sterkt på oss mennesker. Det er ofte klokt for prester å ha tre hovedpoeng i en preken. Dersom de avsnittene får klare overskrifter, blir det lettere for folk både å følge med og huske etterpå. Treklanger er også fine i musikken, for de lyder alltid mer fulltonende enn enkelttoner. Trioler gjør melodier friskere. Melodier i tretakt er festligere enn de i fire fjerdedelstakt. Gudstjenestens treklanger gir liv og fylde til det som skjer i kirken.

Kanskje kan vi si det slik at gudstjenestens treklanger fra begynnelse til slutt understreker at det nå er den treene Gud som møter oss som hele mennesker både med ånd, sjel og kropp for å gi oss tro, håp og kjærlighet! Vi åpner oss for Gud med vår *ånd*, særlig når vi hører forkynnelsen. Vi møter Gud med å utfolde *sjelelige* behov med fin musikk og særegen arkitektur i kirkerommet. Vi møter Gud også ved å bruke *kroppen* ved prosesjoner, ved å reise oss, ved å spise og drikke i nattverden, og ved å bruke stemmebåndene når vi synger. Vi er mennesker som møter den treene Gud med hele oss.

Dessuten møter vi Gud i en liturgi som har røtter fra tre ulike nivå: Den har røtter i den *verdensvide kirken* som vi alle tilhører: Hovedpunktene finnes overalt i verden, og mange av salmene er hentet fra søsterkirker i mange land og fra alle tider. Samtidig følger vi en ordning som er spesiell i *Den norske, lutherske kirke*. Vi har funnet det tjenlig å ha en ordning som gjør at man kan kjenne seg hjemme uansett hvor i landet man oppsøker en gudstjeneste. Men så har det også blitt svært viktig å gi den *lokale menigheten* stor frihet. Gudstjenesten er for dem som bor på et bestemt sted. Da er det viktig at det gis rom for lokale forskjeller, slik at gudstjenesten også kan preges av involvering, stedegengjørelse og fleksibilitet.

Jeg synes det er morsomt å kunne framheve hele 33 treklanger i liturgien. Jeg vil begynne med de som setter rammen for alt som skjer.

To hovedtreklanger flettet inn i hverandre

Det er en ting som er litt forvirrende med gudstjenester i Norge. Dersom vi ser i ordningen, ser vi at den har tre hoveddeler: Ordet, Bønnen og Nattverden. Dåpen er ingen hoveddel i gudstjenesten. Det skyldes at ordningen er vokst fram gjennom hundrevis av år, og da har dåpen som oftest skjedd utenom søndagsgudstjenesten. Slik er det fortsatt i mange land.

Men dersom vi ser framover mot korpartiet i en norsk kirke, så ser vi ikke noe eget møbel for Bønnen. Vi ser ofte en døpefont på den ene siden, en lesepult og prekestol på den andre siden, og et alter med alterring i midten. Dermed deler Bønnen og Nattverden det samme møbelet i midten. Dette skyldes at den vanlige møbleringen av en

luthersk kirke ofte er tenkt ut fra et annet perspektiv, nemlig hvilke hovedmidler Gud bruker for å gi oss sin nåde. Vi kan sette det opp som øverst på neste side. Dermed kan vi si at gudstjenesten har to hovedtreklanger som er flettet inn i hverandre.

I. Ordningens treklang: Bibelen, bønnen, bordet

Den tydeligste treklangen i en gudstjeneste, er de tre hoveddelene

som ordningen består av. Etter samlingsdelen og før sendelsesdelen, har vi tre hoveddeler: Ordet, Forbønn og Nattverd. Disse hoveddelene ser det som skjer fra vår synsvinkel. De viser oss de tre viktigste handlingene som vi kan feire om og om igjen med hele oss gjennom hele livet.

Gud ønsker at vi skal ta i mot det budskapet han har gitt oss gjennom *Bibelen*. Vi tror at Bibelen er Guds ord, at den er hans gode budskap til oss. Det er her vi kan bli kjent med den store

Ordningens hovedregler:

1. SAMLING

2. ORDET

3. FORBØNN

4. NATTVERD

5. SENDELSE

Korpartiets hovdmøbler:

DØPEFONT

LESEPULT OG PREKESTOL

--

ALTER MED ALTERRING

--

kjærligheten han viser oss og med hans gode bud for livet. Derfor leser vi fra Bibelen i hver eneste gudstjeneste, og vi gjør det faktisk i form av en treklang: Tre tekster er satt opp for hver søndag, og de er satt opp i tre tekstrekker slik at de blir gjentatt hvert tredje år.

Gud ønsker også at vi skal benytte oss av den store *bønneretten* som han har gitt oss. Det står mange løfter om det i Bibelen, og et av de sterkeste er knyttet til at kristne samles. Jesus sa nemlig: "Dersom to av dere her på jorden blir enige om å be om noe, hva det enn er, skal de få det av min Far i himmelen. For hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem" (*Matt 18,19-20*). Nå har kirkens folk blitt enige om noen bønneemner som er formulert i faste bønner for verden, landet og menigheten.

Den enkelte menighet kan også utfordre grupper til å formulere bønner fritt. Saken er den samme: Vi kristne samler oss om visse bønneemner som vi sammen bærer fram for Gud. Vi gir dem vår tilslutning ved å synge med på et omkved.

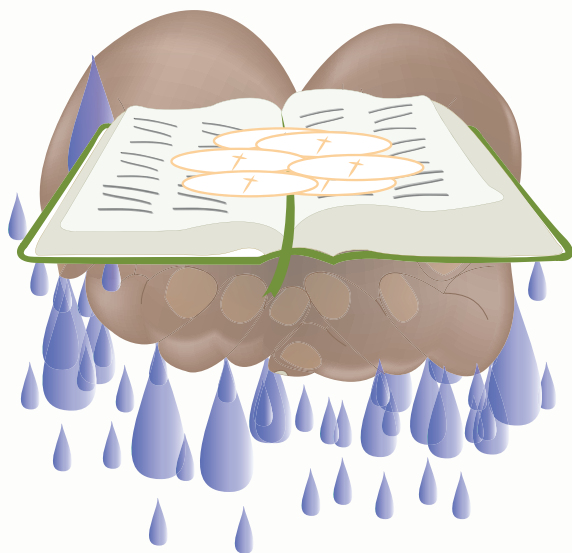
Gud ønsker også å gi oss sine gaver på en tydeligere måte enn det vi kan høre. Derfor er *nattverden* et høydepunkt i en gudstjeneste. Det er fint å kunne tro og takke for det budskapet vi har hørt gjennom øret. Men det blir enda klarere at dette gjelder meg personlig når jeg kjenner fysisk at brød og vin blir en del av kroppen min. Da blir tilgivelsen og kraften ekstra konkret. Det er som om Gud har bestemt seg for å ville møte meg så personlig som mulig for at jeg skal kunne tro at han er god mot akkurat meg!

2. Nådemidlenes treklang: Badet, Bibelen, bordet

Den andre hovedtreklangen ser saken mer fra Guds side, for vi tror at Gud har tre hovedmidler som han bruker for å gi oss sin nåde. To av dem kaller vi sakramenter, fordi der handler Gud gjennom helt konkrete midler: I Dåpen handler han gjennom vannet, i Nattverden gjennom brød og vin. Men Bibelordet regnes også som et nådemiddel, for det budskapet vi hører gjennom øret kan også hjelpe oss til å tro!

I denne treklangen er dåpen spesiell, for den skjer med oss bare en gang. Det var bare en gang du ble døpt, og da var du antakelig så liten at du ikke forstod det som skjedde. Dåpen er på en måte inngangen til kristenlivet. Når vi har den i gudstjenesten, kan det derfor passe å ha den med i samlingsdelen. Hoveddelene i gudstjenesten blir derfor bestemt av de gavene som alle kristne kan være med på gang etter gang gjennom hele livet. Men vi tar gjerne med oss dåpen, for å feire sammen med familiene som bærer barna sine inn i Guds nåde.

B. Samling og Sendelse

Hvilke ledd består Samling og Sendelse av?

Det er mange som synes at starten av gudstjenesten er blitt mye finere i den nye ordningen som vi har fått. Nå tar ofte klokkeren de nødvendige kunngjøringene før det hele starter. Etter en kort stillhet kan vi derfor leve oss inn i gudstjenestens faste deler i tur og orden uten å forstyrres av praktiske opplysninger. På samme vis er det ved gudstjenestens slutt:

Kunngjøringene kan komme før siste salme eller helt til slutt etter postludiet. Dermed kan også avslutningen av gudstjenesten bli en fin helhet.

Disse delene kan gjøres litt ulikt fra søndag til søndag, og fra kirke til kirke, men de leddene som ikke har spørsmålstegn, ligger alltid fast. Det er dem jeg vil skrive om i det følgende, og der kan vi lære oss til å gjenkjenne tre ganger tre fine treklanger.

SAMLING:

Kort stillhet

3 klokkeslag

Inngangssalme med forspill

Prosesjon?

Nådehilsen

Samlingsbønn

Bønnerop (med syndsbekjennelse?)

Lovsang

Dagens bønn?

SENDELSE:

Salme

Velsignelsen

3 x 3 klokkeslag

Postludium

Utgangsprosesjon?

Utsendelsesord

Hvordan kunne vi ha startet?

Før vi starter gjennomgangen, så kan vi sette det i perspektiv med å spørre: Hvordan kunne vi ha startet en gudstjeneste? Starten vil vel preges av måten vi ser på Gud på: Skal vi møte en streng Gud? Eller en Gud som er pirkete? Eller en Gud som vil vise oss godhet?

I det gamle Israel var lovfromheten mye sterkere enn hos oss. Den var mye mer avgjørende. I Salme 24 får vi et eksempel på liturgi når toget av tempelbesøkere kom til tempelet på en festdag. Da ble det sunget og svart ved inngangen:

"Hvem kan gå opp på Herrens fjell, hvem får stå på hans hellige sted?" "Den som har skyldfrie hender og et rent hjerte, som ikke lengter etter løgn og ikke sverger falsk ed. Han får velsignelse av Herren og rettferd fra Gud, sin frelser" (Sal 24,3-5).

Her stilles det i utgangspunktet klare fromhetskrav for å kunne oppnå Guds velvilje. Her skal man møte en Gud som på visse felt er streng. Da er det ikke alle som kan føle seg hjemme i en gudstjeneste.

Jesus fortalte en kjent lignelse om en toller som ikke torde annet enn å stille seg langt bak i tempelet. Han torde ikke å se opp, men slo seg for brystet og sa: *"Gud, vær meg synde nådig"* (Luk 18,13). Han kom til tempelet med en grunntone av skam, og kunne bare bønnfalle Gud om en nåde han ikke var trygg på at han ville kunne få. Den som tror på en streng Gud, vil alltid kjenne seg usikker på å skulle møte ham.

En annen gang sa Jesus: *"Når dere ber, skal dere ikke ramse opp ord slik hedningene gjør; de tror de blir bønnhørt ved å bruke mange ord."* (Matt 6,7). Slik er det i mange religioner. Når man ber sine bønner, er man opptatt av å følge reglene til punkt og prikke, ellers tenker

man at gudene blir fornærmet og ikke vil hjelpe. De tror på pirkete guder som det er viktig å blidgjøre. De må for all del gjøre alt rett, ellers er det forgjeves.

Vi kristne tror på en Gud som verken er streng eller pirkete. Vi kan slappe av på en helt annen måte når vi møter ham. Vi begynner og avslutter gudstjenestene våre på en måte som markerer det tydelig.

3. Klokkeslagene

Gudstjenesten åpner med stillhet, og så lyder tre klokkeslag, et for hver av personene Gud Fader, Guds Sønn og Gud Hellig Ånd. Sammen med stillheten, hjelper disse klokkeslagene oss til å innstille oss på at det er Gud vi nå skal møte.

Gudstjenesten slutter også med klokkeslag, men nå er det mer jubeltone i dem. Nå er det blitt utvidet til tre ganger tre klokkeslag! Hver av personene

i Gud har nå fått tre slag. Nå har vi nettopp hørt velsignelsen, og vi står mens klokkene slår. Den tiden kan vi benytte til å be stille takkebønner i glede til hver av personene i den treene Gud.

4. Sangen og musikken

Kristne vet at vi skal møte den gode Gud som er glad i oss. Derfor kan vi like gjerne slå an toner av glede helt fra starten av. Sangen og musikken jubles ut på tre steder:

Etter de første klokkeslagene kommer et kort forspill til en inngangssalme. Organisten jubler ut på tangentene sine, og vi jubler ut med sangstemmene våre. Vi har nå begynt å stå under denne salmen for å kunne synge bedre ut. Ofte går også en inngangsprosesjon oppover kirkegolvet mens dette skjer. Slik markeres høytiden og gleden helt fra starten av.

Når vi slutter, gjentas det samme, men nå på utvidet og dobbel måte: Nå kommer først salmen for seg, og det er ofte en salme med takk og glede som det igjen passer seg å stå for å kunne synge ut. Men nå venter vi litt med orgelspillet, for først kommer både velsignelsen og 3x3 klokkeslag, før vi kan sette oss for å nyte postludiet. Nå får vi høre et mye lengre musikkstykke, og det har ofte en stemning som understreker søndagens tema.

5. Prosesjonen

Dersom det er prosesjon, har den en bestemt rekkefølge med 3 ledd:

Først skal det gå en som bærer et *Jesussymbol*, som regel en korsbærer med et krusifiks på en lang stang. Det skal være et symbol på at den levende Jesus nå kommer til kirken og vil være sammen med oss.

Deretter skal *representanter for menigheten* komme, slike

som på ulikt vis skal bidra i gudstjenesten. Det kan være tekstleser, dåpsbarn, forbedere eller korsangere. De kan bære med seg ting som skal brukes i gudstjenesten. Det kan være brød og vin til nattverden, vann til dåpen, bibel eller ulike symboler som skal brukes. De som går i prosesjonen representerer oss alle. På våre vegne går de inn mot alteret, for nå skal menigheten møte Gud. Vi skal inn til en rasteplass på den lange vandringen gjennom livet på veien mot det evige målet hos Gud.

Til sist skal *presten* eller hovedansvarlig liturg gå. Han/hun har en formidlerrolle i møtet mellom Gud og menigheten. De fleste kirker i Norge er langkirker med alteret vendt mot øst, mot soloppgangen. Da er skikken slik at når presten vender seg mot menigheten, så representerer han/hun Gud overfor oss. Når han/hun vender seg mot alteret, gjøres det på våre vegne overfor Gud.

6. Nådeordene

Da engelen kom til Maria den gangen Jesus ble unnfanget, så begynte han med å si:

"Frykt ikke, Maria! For du har funnet nåde hos Gud" (Luk 1,30).

Når Paulus skrev brev til sine menigheter og medarbeidere, så gikk det aldri mange linjene før han skrev: *"Nåde være med dere"*. Nå er det vi som får høre det samme, og det klinger oss i møte tre ganger:

Det første presten sier etter åpningssalmen, er disse ordene: *"Nåde være med dere"*. Når vi litt senere stemmer i lovsangen, så gjentar vi ordene fra englesangen som lød på julekvelden, og vi gjentar at Gud vil fred på jorden *"blant mennesker som Gud har glede i!"* Noe av det siste som lyder i gudstjenesten er velsignelsen som lyses over oss. Da lyder det i den midterste setningen: *"Herren la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig!"*

Vi trenger altså ikke være i tvil. Det er på samme måte med oss som det var med Maria og de første kristne: Gud har glede av oss. Han vil la ansiktet lyse mot oss. Han vil møte oss med nåde. Vi trenger ikke frykte for å møte ham. Tre ganger ropes eller synges det ut mot oss slik at vi skal kunne tro det!

7. Fredsordene

Da Jesus møtte disiplene sine igjen etter at han var stått opp, kunne vi forventet at han ville møte svikerne med anklager. Men han gjorde ikke det. Johannes forteller om to møter han hadde med dem. Begge gangene åpnet Jesus med å si: *"Fred være med dere"*. Den ene gangen sa han det til og med to ganger slik at de skulle forstå at han mente det av hjertet (Joh 20,19.21.26). Når Paulus skrev brev til sine menigheter og medarbeidere, utvidet han alltid åpningshilsenen på denne måten: *"Nåde være med dere og fred fra Gud..."*.

Det naturlige ville vært å si "Nåde og fred være med dere". Men Paulus liksom rykker ordet fred mot slutten av setningen slik at den får mer ettertrykk. Slik er det også i gudstjenestene hos oss.

Den første hilsenen lyder som regel slik: *"Nåde være med dere, og fred fra Gud vår Far og Herren Jesus Kristus"*. Så fint at vi aller først får høre at Gud er vår gode Far som vil møte oss i fred! Det er ingen selvsagt sak!

Når vi synger Betlehemslovsangen, så fortsetter menigheten prestens åpning med å synge: *"og fred på jorden, blant mennesker som Gud har glede i"*. Så fint at vi får høre at Gud har så stor glede av kristne mennesker at han ønsker oss fred!

Når vi til sist tar i mot velsignelsen, avslutter presten den slik: *"Herren løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred"*. Mens han synger eller sier dette, tegner han/hun et korstegn i luften, for det var ved å dø på korset at Jesus skaffet oss den freden. Det er fullt mulig for alle i kirken å tegne et korstegn over brystet samtidig, i takknemlighet over at det er freden som hersker i forholdet mellom oss og Gud.

Som om ikke dette er nok, så gjentas ofte dette poenget også helt til slutt i den siste hilsenen som ofte lyder: Nå har vi hørt tre ganger at Gud møter oss med fred, og da får vi til slutt høre at vi kan *"Gå i fred og tjene Herren med glede"*.

8. Inngangsbønnene

Det går an å ha opptil fem ulike bønner i starten av gudstjenesten, men det er tre som alltid skal være med. De danner en fin treklang med tre viktige motiver:

Den første bønnen er en *samlingsbønn*, som regel ved klokkeren, og vi slutter oss til den ved å si Amen. Det er som regel en bønn som er preget av forventning og ønske om at Gud må kunne gi oss noe gjennom det som skjer.

Den andre bønnen er vi med på å synge alle sammen. Det er en *bønn om Guds hjelp* i en vanskelig verden. Den ble første gang ropt ut av folk som led stor nød på Jesu tid: Kyrie eleison! (*Se for eksempel Matt 17,15 og 20,30*)

Denne bønnen synger vi først på gresk, og så kommer den norske oversettelsen: "*Gud Fader miskunne deg*". Vi erkjenner altså at vi er mennesker som ofte har det

vanskelig, og at vi dermed trenger Guds hjelp. Det er også mulig å medtenke syndsbekjennelsen i denne bønnen, dersom vi ikke har den som eget ledd her. Fordi vi er svake mennesker som ofte synder og trenger tilgivelse, ber vi om Guds miskunn også for dette.

Den tredje bønnen slår over i helt motsatt toneleie. Vi har nemlig allerede hørt om Guds nåde mot oss og hans fredsønske for oss, så vi kan *takke og lovsynge* ham på forskudd. Derfor etterfølges det stillferdige bønneropet av en jublende lovsang.

Det blir en fin treklang ut av disse tre bønnene: Vi ber med forventning, vi ber om hjelp, og vi slår over i lovsang fordi vi kjenner oss trygge på at Gud både vil møte forventningen vår og gi oss den hjelpen vi trenger. Jeg har ikke oversikt over hvordan andre religioner åpner sine hellige samlinger. Men jeg føler meg trygg på at vi kristne helt fra starten av kan slå an en grunntone av tillit som er unik i religionenes verden.

9. Bønneropet er tredelt

Midt blant disse store treklangene, kan vi også høre tre mindre treklanger, nemlig i måten disse leddene er formulert på. De er tredelte, og dermed gjentar de budskapet på en måte som gjør at det får tid til å virke på oss.

Bønneropet er tredelt: Vi roper om Guds hjelp både til *Gud Fader*, til *Herren Kristus* og til *Helligånden*. Vi tror på en treen Gud der hver av personene har sine spesielle måter å komme oss til hjelp på.

10. Lovsangen er tredelt

Lovsangen er også tredelt: Først stemmer presten i med å gjenta det første som englene sang på Betlehemsmarkene: *Ære være Gud i det høyeste*. Så svarer alle med å synge ut det englene sang om *fred på jorden og Guds glede i mennesker*. Vi avslutter med å både *love, prise, tilbe og opphøye* den gode Gud!

Når lovsangen skal skje ekstra høytidelig, kan den utvides på to måter: Enten ved tre nye ledd der siste menighetssvaret

gjentas tre nye ganger. Eller ved at det synges tre vers av en kjent salme, et vers for hver av Guds tre personer (NI 3, 276, v2-4). På gudstjenester med mange barn til stede kan det være naturlig å erstatte lovsangen med den kjente salmen Måne og sol (NI 3, 240) som også har et vers for hver av Guds tre personer.

I 1. Velsignelsen er tredelt

Den siste velsignelsen er også tredelt: Det er den eldste teksten vi har i gudstjenesten, for den brukte også aronittene i det gamle Israel

når de velsignet menigheten (se 4 Mos 6,24-26). Disse linjene er altså blitt tilsagt mennesker i 2700 år! Her settes det så mange ord på Guds omsorg for oss, at vi ikke skal kunne unngå å merke oss hans godhet: Han vil *velsigne* og *bevare*, han vil *være nådig*, og han vil *gi oss fred*.

Som om ikke det var nok: Vi innleder velsignelsen med å synge 3 ganger *Halleluja* og avslutter med å synge 3 ganger *Amen*. Amen er hebraisk og betyr: Det står fast, det er visst og sant.

EN GRUNNTONE AV TRYGG TILLIT

Det kan vel ikke være tvil om at starten og slutten på gudstjenesten lar det klinge en grunntone av tillit til Guds kjærlighet mot oss. Vi tror på en Gud som er glad i oss. Han vil ikke møte oss med en streng pekefinger, men med utslåtte armer for å omfavne oss. Denne grunntonen preger

alt som skjer i mellom. Etter at Jesus døde på korset og stod opp igjen, så er grunnlaget lagt for at vi skal kunne møte Gud med tillit til hans kjærlighet mot oss. Vi skal ikke prestere en god nok fromhet. Vi får ta imot de gavene han gir oss. Derfor kan vi møte ham med glede på oppstandelsens dag!

C. Dåp

Hva betyr dåpen for livet mitt?

Denne delen av heftet vil ha et spesielt fokus. Den skal ikke bare handle om innholdet i ordningen, men også om hva ordningen framhever om dåpens betydning for livet mitt.

Dåpen er nemlig et lite fremmedelement i den vanlige søndagsgudstjenesten. Da tenker jeg ikke på de gangene det er våre barn, fadderbarn eller barn av kjente som bæres fram, for da er det lett å oppleve det som svært meningsfullt. Men hva når det

søndag etter søndag døpes barn som vi ikke kjenner? Det er så lett å havne i en tilskuerrolle, for det som skjer, gjelder ikke oss personlig. Det tar tjue minutter før vi fortsetter vårt møte med Gud gjennom Bibel, Bønn og Nattverd. Men også dåpen kan gi grunnlag for mye glede og ettertanke.

Vi kan glede oss over at så mange vil døpe barna sine, for det er et tegn på at folkekirken lever. Vi kan tenke på våre egne barn og fadderbarn, de som vi har spesielt ansvar for, og kanskje be stille bønner for

I: MOTTAKELSE TIL DÅP

Hilsen

Den lille Bibel (Joh. 3,16)

Jesus og barna (Mark 10)

Takkebønn

Dåpsbefalingen (Matt 28)

Forsakelsen og troen

II: DÅPEN

Dåpsvannet helles i fonten

Bønn

Dåpsløftet

Korstegnet

Dåpen

Velsignelsen

Presentasjon av barnet (?)

dem der vi sitter. Vi kan tenke etter om vi har funnet *vår naturlige plass i menighetens trosopplæringsarbeid*, slik at også vi gir et bidrag til at vi sammen kan gi dømte barn gode opplevelser i kirka si.

Men i det som følger, vil jeg ha som hovedinnfallsvinkel: På hvilken måte framhever ordningen at *dåpen* er et *mønster* for det livet jeg er kalt til å leve som kristen? Vi får faktisk en kortversjon av hva det vil si å leve som en kristen! I kirken kommer setningene så tett at vi neppe får tid til å leve oss inn i hva de betyr. Men i dette heftet kan vi gi dem større plass, slik at vi ser mer av dybdene.

12. En tredelt ordning

Noe av det fineste ved den nye ordningen er at den har fått en tydelig tredeling. Selve dåpshandlingen har fått en forberedelsesdel som legger grunnlaget for det som skjer, og en videreføring som retter blikket mot det livet som kommer etter. Ordningen ser ut som i boksene nedenfor.

Hver av disse delene kan starte med en konkret handling:

Mottakelsen kan starte med at presten stiller seg opp ved siden av døpefonten. Dermed signaliseres det klart at det er her det viktige skal skje. Selve *dåpen* starter med at vannet blir helt i døpefonten.

III: LIVET I DÅPEN

Lystenning

Jesus er verdens lys (Joh 8,12)

Felles oppfordring

Forpliktelsen

Herrens bønn?

Lovprisning (I Pet 1,3)

Dåpssalme

ORDNINGEN FOR DÅP

Dermed signaliseres det klart at nå er vi kommet til hovedsaken i seremonien.

Når siste dåpsfølge går ned for å sette seg, er det tid for å tematisere *livet i dåpen*. Denne delen kan starte med at det store dåpslyset tennes. Dersom spesielle dåpslys har blitt tent underveis, kan presten stille seg ved siden av de tente lysene når Joh 8,12 blir lest.

13. En treleddet åpningshilsen

Mottakelsesdelen åpner alltid med en treleddet hilsen: *I Faderens og Sønnens og Den hellige Ånds navn*. Dermed markeres det tydelig at det som nå skal skje, skjer etter den treene Guds vilje. Det gir grunn til takk og glede, noe som sies med klare ord når hilsenen fortsetter:

14. Tre grunner til feiring

I starten nevnes det tre grunner til glede:

Først sier presten: *Gud har gitt oss livet*. Dermed settes det ord på at en barnedåp er en overgangsrite i et menneskeliv. Nå feirer vi at et nytt barn er kommet til verden. Det gir i seg selv grunn til glede. Dette framheves ved at barnet bæres høytidelig inn i prosesjon midt mellom en del av menigheten som står og gleder seg sammen med familien. Dette framheves også ved at barnets navn første gang proklameres i en offentlig forsamling framme ved døpefonten. Etter gudstjenesten inviteres det også til familiefotografering framme ved døpefonten, slik at minnealbumet skal få sitt.

Det siste presten sier, er at barnet *"innlemmes i den kristne kirke."* Barnet blir fullverdig medlem av Den norske kirke med alle de rettigheter og tilbud som det medfører. Det er den kirkerettslige siden ved det som skjer.

De fleste formuleringene gjelder imidlertid noe som er usynlig for øyet. Mellom de setningene som er nevnt, sier nemlig presten at Gud har *"skapt oss til fellesskap med seg. Etter sitt ord og løfte tar Gud imot oss i dåpen og frelser oss fra synd og død. Vi forenes med Jesus Kristus til et nytt liv."* Her brukes det flest ord, for dette er det viktigste. Det er derfor så fint at barnet bæres inn i prosesjon fram mot alteret, og når dåpen skjer, bæres det fram de siste skrittene helt opp i kirkens kor. Det er et uttrykk for at barnet plasseres inn i en helt ny sammenheng. Nå lever det ikke lenger bare i syndens og dødens verden, men nå lever det også i den gode Guds store familie. Her har vi selv hatt vår faste plass helt siden vi ble døpt.

15. Tre viktige bibeltekster

I mottaksdelen skal fundamentet for dåpen legges.

Dette er nemlig ikke en skikk som kirken har funnet på selv, men den hviler på en klar befaling fra Jesus. Men før den befalingen blir lest, leses det to andre bibeltekster som forbereder grunnen for den. Til sammen setter disse tekstene ord på sammenhengen mellom dåpen og det kristne livet.

a) Først kommer et bibelvers som setter ord på verdenshistoriens viktigste redningsaksjon. Vi kaller det ofte for *den lille bibel*, fordi det inneholder Bibelens hovedbudskap i kortform.

I Joh 3,16 står det slik:

"For så høyt har Gud elsket verden at han gav sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv."

Her får vi høre om tre viktige stadier i det bibelske budskapet: Først nevnes det som Gud har gjort i *fortiden*, fordi han elsket oss så høyt: Han gav det største offeret som noen kan gi, nemlig det å dø for å frelse andre. Dernest nevnes det som er hovedsaken for oss som lever i *nåtiden*: Vi kan ta i mot denne frelsen ved å tro. Dersom vi gjør det, vil vi i *framtiden* unngå å gå fortapt, men i stedet bli med i Guds evige rike. Dette bibelverset trekker altså opp de

Fortellingen om Jesus og barna er svært radikal. Jeg vet ikke av noen annen religion i verden som setter barnetroen så høyt som Jesus. Det kan han gjøre, fordi kristendom ikke handler om å fortjene Guds velvilje ved å leve et liv som han kan godkjenne som fromt nok. Ingen av oss klarer det. Derfor døde Jesus på korset for at han skal kunne

tilgi oss. Gudsforholdet er en gave som gis oss. Der er barna spesialister. De er helt avhengige av å ta imot omsorg fra voksne omkring dem hele tiden. For barn er det naturlig å ta imot. De har tillit til at voksne vil dem vel. Dersom vi forteller dem at Gud er glad i dem og vil gi dem støtte i livet, så tror de det.

store linjene i verdens historie. Vi får høre at vår oppgave er å tro, men hva innebærer det?

b) Den andre teksten sier mer om måten vi skal ta imot frelsen på. Det skjer ved at *fortellingen om Jesus og de små barna blir lest opp*, slik vi finner den i Mark 10,13-16. I denne fortellingen reagerer Jesu disipler slik vi voksne ofte gjør overfor små barn når de forstyrrer oss: Vi skyver barna til side, fordi de ikke er store nok til å forstå. Men i denne fortellingen står det at da Jesus fikk se at barna ble jaget bort, ble han sint og sa de berømte ordene som står inngravert i de fleste døpefontene i kirkene våre:

La de små barna komme til meg, og hindre dem ikke! For Guds rike tilhører slike som dem (Mark 10,14).

Ikke nok med det, men Jesus stiller den vanlige tankegangen på hodet. Han fortsetter med å si: *Sannelig, jeg sier dere: Den som ikke tar imot Guds rike slik som et lite barn, skal ikke komme inn i det (v15).* Dermed gjør han barnet til forbilde for alle voksne. Det er ikke barna som skal vente til de kan lære av oss. Det er vi voksne som skal lære av barna hvordan vi skal forholde oss rett til Gud! Dermed utdyper denne fortellingen en grunnleggende side ved hva det vil si å tro: Det er å ta i mot Guds rike som et lite barn, helt ufortjent. Dermed har vi voksne døpte fått en viktig påminnelse.

For oss voksne er dette vanskeligere. Vi har erfart så mye i livet. Vi vet at ikke alle vil oss godt, og vi har ofte lurt på hvor Gud er når det ikke ser ut til at han hører bønner vi ber og tillater at det er så mye lidelse i verden. Klarer vi å finne tilbake til barnets tillit til at Gud vil meg vel, midt i alt det som er så vanskelig å forstå? Dette bibelordet vil ha oss til å verdsette egenskaper

som er naturlige ved livets begynnelse! Dette verset er en fin begrunnelse for barnedåp: Dersom det er de små barna som har lettest for å ta imot Guds rike, hvorfor skal vi vente med dåpen til troen blir vanskeligere? Barnedåp viser tydelig at Guds gave gis oss ufortjent, for små barn har ikke fått vist fram noen fortjenstfull fromhet enda.

c) Til sist leses selve til himmelen. Nå får vi både dåpsbefalingen fra Matt 28,18-20. Den har stor vekt, fordi det er det siste som Jesus sa til disiplene sine før han for opp og virkelighet.

**”Jeg har fått all makt i himmel og på jorden.
Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler:
Døp dem til Faderens og Sønnens og
Den hellige Ånds navn
og lær dem å holde alt det jeg har befalt
dere.
Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens
ende.”**

Legg merke til den fine måten befalingen er bygget opp på: Midt mellom to setninger som setter ord på Jesu makt og omsorg, finner vi tre viktige setninger: Først får vi en *målsetting* med livet: Vi skal gjøres til Jesu disipler, altså til hans etterfølgere i verden. Det kan vi bli ved at to tiltak gjennomføres: Vi må *døpes*, slik som den tredje setningen sier. Det skal skje i form av en treklang, for dåpen skal knytte oss inn i fellesskapet med den treene Gud Fader, Guds Sønn

og Gud Hellig Ånd. I tillegg må det en *opplæring* til, slik som fjerde setningen sier. Det er en opplæring som kommer til å ta mer enn noen få barneår. Det gjelder å få del i alt det Jesus har befalt, og så gjelder det å leve etter det gjennom hele livet. Det er snakk om en kunnskap som får følger i praktisk liv.

Dette bibelordet vil ikke ha oss til å se bakover mot livets begynnelse. Det vil heller ha oss til å se framover mot livets

muligheter.Vi har en trygg basis i dåpen, og ut fra den skal vi stadig utvikle oss og vokse dypere inn i troens liv.Vi har en meningsfull oppgave å leve for.Vi ble døpt til å være Jesus-etterfølgere gjennom hele livet.

Den som synes dette høres strevsomt ut, må merke seg hvordan Jesus starter og slutter denne befalingen.Vi kan stole på at han har all makt, og at han vil være med oss alle dager. Det er stor trøst i å vite at vi kan rette bønnene våre til en himmelkonge som har lovet å være medvandrer!

16. Tre markeringer av dåpen som gave og oppgave

Dåp handler altså både om å ta imot en gave fra Gud og om å forplikte seg til å leve for Gud.

Den er altså både en gave og en oppgave. Dette markeres tydelig tre ganger i ordningen.

Den første er i *mottaksdelen* når dåpsbefalingen blir lest, slik vi har sett.Vi skal både døpe og gi opplæring.

Andre gang skjer markeringen når det enkelte dåpsfølge har stilt seg opp ved døpefonten. Da spør presten: "Vil dere at (barnets navn) skal *døpes* til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og *oppdras* til et liv i den kristne forsakelse og tro?" Da skal ikke bare den som bærer barnet, men alle foreldre og faddere svare ja.

Tredje gang er ved høydepunktet i sluttdelen, når foreldre og faddere må reise seg. Da får de høre at de har to oppgaver.Den ene er utført, nemlig at de skal være vitner om at (barnets navn) er døpt med den kristne dåp. Den andre skal utføres i årene som kommer. De skal på den ene siden *vise omsorg for barnet*, de skal altså være voksenpersoner som har et særlig øye til det. De skal på den andre siden, ta ansvar for at det kan leve og

vokse i den kristne tro. De gis fire eksempler på hva et slikt ansvar kan innebære: De skal be for barnet, lære det selv å be og hjelpe det til å bruke Guds ord og delta i den hellige nattverd.

Dermed har vi som voksne fått en viktig påminnelse. Det er ikke nok å være døpt. Det er bare starten, en avgjørende viktig start. Dåpen hører sammen med troen og etterfølgelsen, ellers er den lite verd.

Den lovprisningen som avslutter dåpsordningen, gir oss en nøkkel til å forstå dette bedre. Presten avslutter med å sitere fra 1 Pet 1,3 at Gud har født oss på ny til et levende håp. Den første gangen vi ble født, ble vi født inn i en liten familie av far, mor og kanskje også søsken. Dåpen gav noe som er enda større. Da ble vi liksom født på nytt inn i Guds store familie der vi fikk Gud som en god far, Jesus som en usynlig bestevenn, og over to milliarder dømte søsken over hele verden. Det er litt av en sammenheng å bli satt inn i!

Problemet er at det er et usynlig fellesskap. Den vesle familien er synlig hele tiden, og barnet opplever seg som en naturlig del av den. Guds familie, derimot, må det hjelpes til å gjøre erfaringer med, ellers vil det ikke ha noen glede av å høre til i den. Derfor må dåpen følges opp av trosopplæring.

17. Tre katekismetekster

I tillegg til de tre grunnleggende bibeltekstene, blir også tre sentrale katekismetekster knyttet til dåpen. De markerer den mest grunnleggende lærdommen som alle døpte må få del i etter som de vokser til: *Forsakelsen*, *Trosbekjennelsen* og *Herrens bønn*. Disse er så innholdsmettede at de fortjener å bli tatt opp i egne hefter. Her skal bare noen få trekk betones. Mottaksdelen slutter med at alle reiser seg og framsier de to første av dem høyt sammen.

Forsakelsen er tredelt: Jeg forsaker djevelen og alle hans gjerninger og alt hans vesen.

Dermed utdypes en hovedsak som ble antydnet i Joh 3,16. Bibelen sier at det foregår en kamp om skjebnen til hver eneste en av oss. Det finnes en Gud som vil frelse oss inn i det evige liv. Men det finnes også en djevel som ønsker at vi

skal gå fortapt. Vi har hele tiden valget om hvem av dem vi vil hengi oss til. I forsakelsen sier vi at vi vil være mennesker som ikke hengir oss til Djevelen. Vi vil tvert imot vende ryggen til hans makt og la være å gjøre det som er ondt. Vi vil ikke kjempe ondskapens sak i verden.

Dette er ikke populære tanker i vår tid. Vi anser oss ofte som så opplyste mennesker at vi har gjort oss ferdige med alle slags forestillinger om en djevel. Men da er vi vel blitt for overfladiske? Da tenker vi ikke dypt nok over hva som egentlig står på spill i livet vårt. Det er først når vi tenker realistisk om motstanderen, og bevisst forsaker fristelser til ondskap, at vi virkelig kan hengi oss til Gud og kjempe det godes sak i verden.

Trosbekjennelsen er også tredelt: Nå forkynner vi høyt at vi vil være mennesker som hengir oss til Gud og kjemper det godes sak i verden på Hans side. Vi ønsker å la Bibelens

budskap prege livene våre: Vi vil tro på en Gud Fader som har skapt oss. Vi vil tro på en Guds Sønn som har frelst oss. Vi vil tro på en Hellig ånd som skaper fellesskapet mellom oss slik at vi kan leve som kristne fram til det evige liv. Innholdet i denne bekjennelsen er Bibelens hovedbudskap i kortform.

Ofte ber vi også *Herrens bønn* høyt sammen mot slutten av dåpsordningen. Det er den tredje katekismeteksten. Det er ikke alltid den kommer her, for det er like naturlig å be den under forbønnen og i nattverddelen. Selv om det er fint med treklanger i gudstjenesten, så kan det virke i drøyeste laget å be denne bønningen tre ganger i løpet av en time, så ofte utelates den på minst en av disse plassene. Men bønningen er alltid med minst en gang!

Siden Herrens bønn har 9 setninger, kunne vi sagt at den har 3 x 3 ledd. Men her er symbolikken dypere. Her har vi

nemlig 7 ledd mellom en tiltale og en lovprisning: De tre første leddene er bønner om at Guds rike må bli synlig hos oss: *La navnet ditt helliges, la riket ditt komme, la viljen din skje*. De fire siste leddene er bønner om hjelp i de viktigste behovene vi har som mennesker i vår vanskelige verden: *Kampen for daglig brød, mot skylden, mot fristelsene og mot ondskapen*. Siden 4-tallet er jordlivets tall (jfr. tanken om de fire verdenshjørner), så kan vi si at i Herrens bønn møtes Guds tall og menneskets tall i en bønn som dekker våre viktigste behov! For når vi tenker etter, er det vel slik at dersom vi har nok mat til å leve, dersom vi får tilgitt skylden vi altfor ofte pådrar oss, og dersom vi får Guds kraft til å kjempe mot fristelser og det onde, så har vi det viktigste vi trenger i livet? Denne bønningen minner oss på hva som er de store utfordringene i et menneskeliv, og om den gode Far som vil hjelpe oss med dem.

18. Tre hellige tegn

Når et dåpsfølge står framme ved døpefonten, kan vi se at presten gjør tre hellige tegn med barnet. Disse tegnene ble en gang gjort med oss, og de setter alle døpte inn i en svært fin sammenheng:

Det første tegnet er at presten tegner et kors over barnets bryst, mens han sier at det skal være *"et vitnesbyrd om at du skal tilhøre den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og tro på ham."* Det var på korset Jesus vant den avgjørende seieren, derfor er dette det viktigste symbolet vi kristne har. Barnet blir korsmerket for å dras inn i Guds store befrielse.

Det andre tegnet er at presten øser vann tre ganger over barnets hode. Etter gammel skikk skulle det egentlig ha blitt dyppet helt ned under vann, og blitt løftet ut av det igjen. Men symbolet er klart nok: Gud renser barnet og tar det inn til et nytt liv. Dette er hovedsaken i handlingen, for det var det Jesus sa at vi skulle gjøre.

Det tredje tegnet er at presten legger hånda på hodet til barnet og ber en velsignelse over det. Det samme gjorde Jesus den gangen

disiplene ville vise bort barna. Etter at han hadde satt deres tankegang på plass, står det at Jesus *"tok barna inn til seg, la hendene på dem og velsignet dem"* (Mark 10,16). Velsignelsen avsluttes som et ekko av den treklangen som lyder i gudstjenestens åpning og avslutning: Nå er det barnet helt personlig som tilsies *Guds nåde og Guds fred*, og det bes om at det må kunne få styrke til å leve i dette helt fram til det evige liv.

Vi ser en fin sammenheng mellom disse handlingene: Fordi Jesus døde på korset, kan vi nå renses til et nytt liv for Gud, og få hans velsignelse hver dag hele livet. Den grunnleggende renselsen skjer en gang, men korstegnet kan vi tegne over oss selv hver dag, og hver dag kan vi også be om Guds velsignelse.

Noen ganger kan vi bli invitert til dåpspåminnelse i kirken. Det kan skje ved en bønnevandring i forbønnsdelen. Da kan vi gå fram til døpefonten og gjøre de tre tegnene i én handling: Vi kan dyppe tre fingre i vannet, tegne et korstegn av vann i pannen vår, og si til oss selv: *Fred være med meg*. Kanskje vi kan gjøre det ute i naturen også, en gang vi kommer til et stille tjern i skogen som inviterer til ettertanke?

19. Tre hovedaktører

Når et dåpsfølge står framme ved døpefonten, kan vi se tre typer aktører i aksjon: Prest, dåpsbarn og gruppen av foreldre og faddere. Hver av dem har roller som er viktige for oss.

Presten er den mest aktive. Men han/hun er bare et redskap som Gud bruker. Derfor skal vi tenke på det som Gud gjør mot oss når vi ser hva presten gjør mot barnet. Da forstår vi at den viktigste aktøren i dåpen er usynlig. Da ser vi også at det hele tiden er Gud som gir, det er han som handler. Denne usynlige Gud ønsker også å være en aktør i mitt voksne liv, som jeg kan åpne meg for, og ta i mot hjelp fra.

Barnet kan være den mest passive aktøren. Det kan sove om det vil, det kan se seg omkring om det vil, det kan gråte om det vil. Uansett er det for lite til å forstå hva som skjer. Likevel tror vi at Gud handler

på samme vis overfor dem alle. Det finnes ikke noe krav om måten et lite dåpsbarn skal opptre på. Det får frelsen i gave fra Gud uansett. For meg er det en stor preken i seg selv: Slik kan jeg leve resten av livet også. Jeg kan innta barnets posisjon og bare ta imot. Det er ikke noen krav jeg må nå opp til. Jeg hører til i Guds familie så lenge jeg selv vil. Jeg kan ta i mot Guds velsignelse hver dag så lenge jeg selv vil. *Barnerollen* er min hele livet.

Gruppen av *foreldre og faddere* har en mer aktiv rolle enn dåpsbarnet. De gjør en innsats. Den første innsatsen deres er å bære fram barnet til dåp, slik at det får Guds gave. Det er lett å utføre den. Den andre innsatsen sier de ja til å gjøre ved døpefonten, nemlig å gi barnet kristen trosopplæring, slik at det forstår hva Guds gave innebærer. Det er en langvarig innsats som krever mer. Dette er også en rolle som er min hele livet: Jeg er far, jeg er fadder og har dermed ansvar

for mine barn. Dessuten er jeg kalt til å bidra til at budskapet om Jesus spres videre utover i bygda, landet og den store verden. *Medarbeiderrollen* er også min hele livet.

20. Tre mønstre for livet

Det er særlig tre ting som jeg vil framheve til slutt, fordi de viser hvordan det som skjer i dåpen kan være et mønster for resten av livet.

Vi ser at barnet bæres inn i en *prosesjon* fra hoveddøra framover mot alteret. Ofte er kirken bygget slik at man da går fra vest mot øst. Dermed bæres barnet inn med ryggen mot vest, mot solnedgangen, mot den himmelretningen som er symbolet på døden og det mørke i livet. Det bæres inn med ansiktet mot øst, mot soloppgangen, mot den himmelretningen som er symbol på håpet og det lyse i livet. Slik er det meningen at resten av livet skal leves også. Det er som vi sier i forsakelsen

og trosbekjennelsen: Vi vil leve slik at vi daglig vender ryggen mot ondskapen og vender oss mot Guds godhet.

Vi ser at barnet bæres inn i en *hvit kjole* som er *altfor lang*. Det er ikke slik alltid, men det er blitt en skikk som de fleste bruker. Kjolen er ikke altfor lang fordi det er pent, men fordi den da blir et viktig symbol: Barnet skal ha noe å vokse i! Når barnet døpes, kan det ikke forstå hva som skjer. Men etter hvert som det vokser til, og får høre om Gud og Jesus, så vil det forstå mer og mer. Det vokser inn i dåpskjolen. Slik er det med oss hele livet. Det er alltid mer å forstå og erfare som kristen. Den hvite kappen vil alltid være større enn oss. Så har vi noe å vokse i!

Selve høydepunktet er når vi ser *vannet bli øst tre ganger over barnets hode*. Vi forstår at det er et symbol på renselse. Barnet blir grunnleggende rent i Guds øyne. Men vi kan ikke unngå å skitne oss til når vi lever. Ingen

av oss klarer å leve uten synd. Vi vil alltid pådra oss skyld for det som vi gjør galt eller det gode som vi forsømmer å gjøre.

Derfor trenger vi å renses hver eneste dag. Vi kan be Gud om tilgivelse, og vi kan få det. Dåpens renselse trenger altså å følges opp av en daglig renselse, slik at Den onde ikke skal få så stor makt over oss at han klarer å rive oss ut av Guds familie. Vi vet av erfaring hvor oppkvikkende en dusj kan være, og derfor dusjer vi ofte!

HVOR VIKTIG ER DÅPEN?

Alle kristne kan oppleve tider med tvil og anfektelser. Ingen av oss klarer å leve et liv som er så fromt at vi alltid er tilfredse med det. Vi kan komme til å anklage oss selv:

"Jeg kan ikke kalle meg en skikkelig kristen slik som jeg lever".

Det er i slike tider at **dåpen kan gi oss virkelig trøst**: Det finnes ingen tvil om at det en gang rant vann over hodet vårt tre ganger. Det finnes mange vitner på det, og vi har en attest på det. Dåpen er et faktum som har skjedd med meg personlig. Dermed kan jeg stole på at de gavene som dåpen gir, også er gitt til meg. Jeg har fått en tilhørighet i Guds familie som gjelder så lenge jeg selv vil. Det er som på tegningen på s. 30: Guds ene hånd har løftet meg opp, Guds andre hånd har rakt meg korset med tilgivelsen, og Guds Ånd har kommet til meg med sin kraft. Dette kan jeg tro at er like sikkert som at vanndråpene en gang vøt det hodet mitt!

Hva da med de som ikke er døpt? Er ikke Gud glad i dem også? Her må vi tenke ulikt mellom barn og voksne. Barn har ikke ansvar selv for at de ikke er døpt, men det kan de fleste voksne gjøres ansvarlige for.

Det hender at **barn** dør i mors liv, i fødselen eller like etterpå, før man rekker å ha en nøddåp på sykehuset. Det er også flere og flere foreldre som ikke døper barna sine, fordi de tenker at barna skal få velge selv når de blir voksne. Ingen av disse barna kan gjøres ansvarlige for at de ikke er døpt.

Siden Bibelen klart sier at Gud elsker alle mennesker, må vi kunne tro at den kjærligheten også gjelder udøpte barn. Gud har bundet oss til dåpen, slik at han forventer at vi er lydige og lar oss døpe. Men han har ikke bundet seg selv til dåpen, slik at han er fri til å frelse alle han vil, også udøpte. Derfor skal vi ikke bekymre oss for udøpte barns skjebne. Vi tror på en Gud som er fri til å frelse både dømte og udøpte i sin kjærlighet. Han vet hvorfor akkurat det og det barnet ikke ble døpt, og vil ikke anklage oss for ulydighet uten grunn.

Når man blir **voksen**, derimot, har man et helt annet ansvar. Bibelen er klar på at for å bli frelst, må man både tro og bli døpt. Den som kommer til tro, forventes da å følge det opp med å la seg døpe. Hvis man ikke vil det, er man ulydig, og det er et symptom på at man ikke ønsker å leve det kristne livet fullt ut.

En slik ulydighet kan man stilles til ansvar for. Så kan det jo skje at man innerst inne ønsker å la seg døpe, men at ytre omstendigheter gjør at man stadig utsetter det. Også da får man overlate saken i den gode Guds hender, han som kjenner hjertene og forstår hvor viktige utsettelsesgrunnene er.

Vi har **en egen ordning for dåp av unge og voksne**. Den er svært lik ordningen for barnedåp, men noen steder er formuleringer litt endret, og man kan i tillegg bytte ut bibelteksten om Jesus og barna med Tit 3,4-7 eller Joh 3,1-5. Den viktigste forskjellen, derimot, er at det nå kommer inn en helt ny treklang: Den som døpes kommer med tre svar: Sitt eget navn mellom to klare "ja":

Før forsakelsen og trosbekjennelsen må man svare ja til dette: "Vil du sammen med denne menigheten bekjenne forsakelsen og troen som du døpes til?" Før dåpen må man si sitt eget fornavn etter at presten spør: "Hva heter du?" Like etter må man også svare ja til dette: "Vil du bli døpt til Faderens og Sønnens og Den hellige Ånds navn og leve i den kristne forsakelse og tro?"

D. Ordet

Hvilke ledd består Ordets del av?

Når vi kommer inn i den første hoveddelen av gudstjenesten, tar vi i bruk møblene lesepult og prekestol, som ofte står på motsatt side av koret i forhold til døpefonten. Det er ikke mange leddene vi har her, men dette blir ofte den lengste delen siden prekenen er et av leddene.

21. Tre tekstrekker

Det er så mye viktig som står i Bibelen, at kirken har funnet ut at man må ha et system for å sikre seg at det meste som er viktig får lyde i tur og orden. Dette gjøres litt ulikt i ulike land, men hovedsaken har alle felles: Man tar utgangspunkt i kirkens høytider, og gir tidene mellom dem et eget særpreg, og så får man et kirkeår med ulikt preg i ulike perioder. Her i Norge har vi nå fått tre tekstrekker, og siden det leses tre tekster i hver gudstjeneste til vanlig, betyr det at vi har fordelt over 500 bibeltekster på ulike søndager! Det er så mye fint som kan sies om dette, at det fortjener et eget hefte: *Lønnetreet: Å vokse inn i Bibelen gjennom kirkeåret.*

FØRSTE LESNING
SALME
ANDRE LESNING
EVANGELIUM
PREKEN
TROSBEKJENNELSE?
SALME

22. Tre tekstlesninger

Når vi kommer til en bestemt gudstjeneste, og det ikke er gode grunner for at den skal kortes inn, så leses det tre tekster. De er hentet fra ulike deler av Bibelen. Siden det som står i evangeliene er det viktigste, blir lesningen derfra som oftest spart til sist.

Først leses en tekst fra det som står skrevet i *Det gamle testamente*, altså det som står foran evangeliene i Bibelen.

Dernest leses en tekst fra det som står skrevet etter *evangeliene i Det nye testamente*, nemlig fra Apostelgjerningene, et av brevene eller fra Åpenbaringsboken.

Til sist leses *dagens hovedtekst* fra et av de fire evangeliene.

Denne siste lesningen gjøres det ekstra stas på, for den er utvidet med tre ledd som understreker betydningen av den:

Det er nå alle reiser seg og synger ut en *lovprisning*, ofte

med 3 ganger halleluja. Man kan også ha en liten prosesjon ned i midtgangen med lys og stor bibelbok for å markere høytiden.

Så kommer selve *lesningen* med høytidelig innledning og avslutning. Kanskje gjentas et hallelujavers også etterpå.

Det er nå *prekenen* følger, for denne teksten er så viktig at den fortjener å utdypes på en måte som gjør at den kan få aktuell betydning for livet vi lever.

Som om ikke det var nok, skal en preken normalt slutte med en tredelt lovprisning:

*Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd,
som var, er og blir en sann Gud
fra evighet til evighet. Amen.*

Dermed understrekes det at vi har hørt et budskap fra den treene Gud, han som er den sanne Gud, og som det på dobbelt vis understrekes at alltid har vært og alltid vil være til.

23. Tre måter å svare på

I denne delen av gudstjenesten gir menigheten sitt tilsvaer på tre måter:

Vi har allerede nevnt at alle reiser seg og synger en *lovprisning* når evangelieteksten leses.

Det blir også sunget to *salmer*, og de har ofte tilknytning til temaet som det blir preket over. De velges ut for å understreke det. De er formulert slik at de enten vil understreke noe viktig for oss, eller kan bli et svar fra oss på det budskapet som lyder.

I salmeboken har vi salmer fra alle tider helt tilbake til

oldkirken. Når vi synger en av dem, synger vi sammen med kristengenerasjonene som levde før oss. Vi har også salmer fra alle kontinenter. Når vi synger en av dem, synger vi sammen med den verdensvide kirken. Vi har også moderne salmer fra Norge og Skandinavia. Når vi synger en av dem, synger vi ut fra en moderne livsfølelse. Salmesangen gir oss altså en følelse at vi er med i et stort fellesskap som sammen lever i tro i en verdensvid kirke.

Etter prekenen reiser vi oss og gir et tilsvaer i form av *trosbekjennelsen*. Det er en flott måte å oppsummere denne delen av gudstjenesten på. Nå har vi hørt tre tekster fra Bibelen, og fått den ene av

dem aktualisert for livet vårt. Nå kan det passe godt å sette ord på at vi ønsker å være en del av dette. Da kan vi reise oss, og med glad stolthet bekjenne sammen med alle de andre at vi ønsker å la Bibelens budskap prege livet vårt: Vi vil tro på en Gud Fader som har skapt oss. Vi vil tro på en Guds Sønn som har frelst oss. Vi vil tro på en Hellig ånd som skaper fellesskapet mellom oss slik at vi kan leve som kristne fram til det evige liv. Innholdet i denne bekjennelsen er Bibelens hovedbudskap i kortform.

Dersom det har vært dåp i gudstjenesten, så har trosbekjennelsen sin plass der. Den ble nemlig skrevet i sin tid for å brukes ved

dåpen. Det er pedagogisk klokt å oppsummere Bibelens budskap ved en dåpshandling, for da blir det så tydelig hva man døpes til å tro og leve i. Så får vi heller tåle at Ordets del ikke får den konklusjonen som den fortjener.

På høytidsdager, derimot, kan dette gjøres på en ekstra flott måte. Vi har nemlig en mer fyldig utgave som vi kaller for den Nikenske trosbekjennelsen. Den har de samme tre leddene, men den er fyldigere med flere formuleringer, slik at den tydeliggjør budskapet bedre.

Teksten kan finnes i den nye salmeboka N13 på nr 979.

E: Forbønn

HVILKE LEDD BESTÅR FORBØNNSDELEN AV?

I den neste delen av gudstjenesten, beveger presten seg til alteret, som er hovedsymbolet på Guds nærvær. Her er det ofte tent to store lys. De har samme symbolikk som det lyset som er tent i lysgloben, nemlig at Jesus, verdens lys, er levende til stede sammen med oss. De to lysene

på alteret minner oss særlig på at Jesus er både sann Gud og sant menneske. Når han er til stede, har han lovet at han vil høre de bønnene vi blir enige om å be.

Denne delen av gudstjenesten har ikke så mange elementer, men den kan gjøres på mange ulike måter.

SYNDSBEKJENNELSE?

FORBØNN FOR KIRKEN OG VERDEN

VI MINNES DE DØDE OG BER FOR DE SØRGENDE.

MENIGHETENS TAKKOFFER.

Synsdbekjennelsen kan plasseres her eller helt i starten av gudstjenesten. I Samlingsdelen er det så mange bønner, at da må den gjøres kort. På denne plassen i gudstjenesten, derimot, har vi større rom for den. Dermed kan bønneavdelingen bli tredelt.

Det er naturlig at Herrens bønn kommer som et høydepunkt i denne delen av gudstjenesten. Men det gjør den ofte ikke. For den bønningen er så viktig at den like gjerne kan komme ved dåpen eller ved nattverden. Eller kanskje kommer den to ganger: Som talekor ved dåpen og som liturgisk sang ved nattverden? (Se kort omtale av Herrens bønn ovenfor i treklang 17, og mer utførlig i et eget hefte)

24. En tredelt synsdbekjennelse

Dersom vi har synsdbekjennelsen her, kan vi ta oss tid til å gjøre den tredelt. Det gir oss en fin anledning til å sette liturgiske ord på det som er viktigst i kristen etikk:

Det er fint å åpne med å sitere det viktigste budet i kristendommen: "Vår Herre Jesus Kristus sier: Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele sin sjel og av all din forstand. Dette er det største og første budet. Men det andre er like stort: Du skal elske din neste som deg selv." Dette er altså et bud som vi skal leve etter med hele oss, noe som understrekes med en tredobbel formulering. Det gjelder kjærlighet i tre retninger: Mot Gud, mot vår neste og mot oss selv. Dermed er det blitt satt ord på den ene viktige siden ved kristen etikk: Vi skal strekke oss etter svært høye idealer.

Alle som hører dette budet, vet med seg selv at man ikke klarer å leve opp til det. Derfor er det så fint å kunne fortsette med å være ærlige om det. Mens presten kneler foran alteret på egen og våre vegne, kan vi bli med på å bekjenne at viersyndere og beom tilgivelse. Dermed praktiserer vi den andre viktige siden ved kristen etikk: Vi trenger ikke

bortforklare eller skjule synder og forsømmelser. Vi kan våge å være helt ærlige om alt det vonde i livet!

Så kan vi løfte hodene, og høre et *løfte fra Bibelen* om at Gud gjerne vil tilgi oss. Det er det mest sentrale i kristen etikk. Vi lever ikke et fromt liv for å fortjene Guds velvilje. Det er tvert om slik at Gud tilgir oss syndene våre, slik at vi kan reises opp til et liv med nye muligheter, der tjenesten for Gud er uttrykk for vår frivillige takknemlighet! Dette er den tredje viktige siden ved kristen etikk. Det er ikke plikten som driver oss, men heller takknemligheten over at vi blir tilgitt av Gud og satt fri til nytt liv.

25. Tre hovedmuligheter i forbønnen

En av de største endringene i den nye gudstjenesteforordningen, er at forbønnen nå kan gjøres på mange ulike måter. Veiledningsboka samler dem i tre hovedgrupper:

Det mest vanlige er å benytte en av de fire *ferdige formulerte forbønnene*. Det er enklest for presten, for der er det mulighet til å føye til aktuelle bønneemner på ulike steder. Det er enklest for menigheten også, fordi det er lett å lære seg et av omkvedene.

I fastetiden gjøres dette mer høytidelig i form av et *litani*. Da skal man helst ha en gjennomført vekselsang mellom liturg og menighet. Når det blir gjort på en fin måte, er det med på å understreke at vi ber på en spesiell måte i en spesiell tid av kirkeåret. Til vanlig bruker vi det litaniet som Luther skrev, men det finnes også et fredslitani som kan brukes på tilsvarende måte på andre søndager i kirkeåret. (se 4 litanier i NI 3, 980-984)

Den tredje muligheten er å vri forbønnen over i en mer folkelig retning, ved at folk fra menigheten selv formulerer det som skal sies. Da tar man utgangspunkt i en av fem *modeller for lokalt tilrettelagte forbønner*. To modeller er svært

frie, to har en klar struktur som skal utfylles, mens en gir mange tips til organisering av stasjoner på en bønnvandring. Det er fint om noen i menigheten kan utfordres til å ta ansvar for å ha slike på noen gudstjenester. Da vil man i løpet av et år kunne gjennomføre hele treklangen av muligheter for forbønner.

26. En tredelt påminnelse om døden

Det er nå blitt fast tradisjon de fleste steder å minnes de døde og be for de pårørende som siste del av forbønnen, dersom noen har blitt gravlagt siden sist man var samlet. Da reiser alle seg, og det skjer tre ting:

Først leses navnet/navnene på den/de som er døde, og det etterfølges av en kort stillhet.

Dernest får vi en påminnelse om at også vi skal dø en gang, ofte med disse ordene fra Sal 90,12:

Lær oss å telle våre dager, så vi kan få visdom i hjertet.

Til sist ber vi for de sørgende: *Barmhjertige Gud, trøst de sørgende og vær dem nær i tiden som kommer.*

Det er fint å kunne komme til Gud med det som ofte er det vanskeligste som livet møter oss med, det som også kan bli det beste for oss, fordi vi har håp om et evig liv etter døden.

TAKKOFFERET

- en første anledning til praktisk handling.

Det neste som skjer i de fleste gudstjenestene, kan vi se på som en naturlig følge av både Ordets del og Forbønnsdelen. Nå har vi både hørt fra Guds ord og vi har vært i forbønn for mye nød og mange utfordringer som finnes i verden. Nå skal det prøves om vi også er villige til mer enn å be for andres nød, nemlig til også å ofre konkret til andres beste!

Jesus fortalte en gang en liknelse om en såmann som gikk ut for å så. Det var Jesus som sådde Gudsordet i verden. Kornet traff på ulike typer

åkerjord, men det var bare den siste av dem som det grodde skikkelig i. Det var fordi Gudsordet der hadde truffet mennesker som *"hører ordet, tar imot det og bærer frukt"* (Mark 4,20).

Så langt i gudstjenesten har forhåpentligvis de første to trinnene i denne treklangen funnet sted: Vi har hørt og tatt imot. Nå får vi straks en anledning til å vise at vi også er villige til å leve ut siste del av treklangen, nemlig ved å ofre penger til et godt formål som er avhengig av at mange gir.

Det er finest når vi har tid til å gå rundt alteret med gaven, for da markerer vi også med kroppen at vi vil følge etter Jesus med livet vårt. Men noen ganger må vi spare tid ved å la offeret samles inn i poser under neste salme, eller kanskje også som kollekt ved utgangene. Men saken er den samme: Kristenlivets trekant består ikke bare i å høre og ta imot, men også i å leve i praktisk tjeneste for andre. Derfor er ofringen viktig, og det skal svært gode grunner til at den utgår.

F: Nattverd

Forberedelse, takk og bønn

- Salme mens elementene klargjøres
- (Kort bønn etter frambæring?)
- Hilsen som vekselbønn
- Lovprisning (12 alternativ)
- Hellig, hellig, hellig
- Bønn (5 alternativ)
- Innstiftelsesordene
- (Mysterielovprisning?)
- Bønn (5 alternativ)
- Herrens bønn

Måltidet

- Fredshilsen fra prest
- (Fredshilsen til hverandre?)
- (Brødsbrytelse?)
- Du Guds lam
- Utdeling
- Salmesang/musikk?
- Tilsigelse
- Fredsønske

Avslutning

- Takkebønn
- Elementene dekkes til

Hvilke ledd består nattverddelen av?

Når vi kommer til nattverden, kommer vi til gudstjenestefeiringens høydepunkt. Det markeres som regel ved at presten får på seg en praktfull messehakel utenpå prestekjolen. I likhet med dåpen, har også nattverddelen en tredelt struktur. Det kommer en forberedelse før måltidet, og det kommer en svært kort avslutning:

Den store ulikheten i forhold til dåpen, er at det her finnes så mange alternativer å velge mellom. Det er mange måter å takke og lovprise Gud på. Det er mange sider ved nattverden som kan understrekes. Det er umulig å få fram alt i samme gudstjeneste. Derfor får alle mulighet til å veksle

på ordvalget fra gang til gang, og noen menigheter benytter også muligheten til å gjøre mer ut av liturgien enn andre.

Noen valg har kirken sentralt bestemt: Lovprisningen i starten har 12 alternativer som veksler med kirkeåret.

Noen valg er det menighetsrådet som bestemmer: Fem av leddene kan utelates, se de mange spørretegnene. Det er muligheter for menighetssvar hele sju steder, men det går an å nøye seg med to. Til de faste leddene *Hellig* og *Guds lam* finnes det mer enn ti musikalske alternativer.

Andre valg er det presten som gjør ut fra hva som passer til søndagens preg ellers. Det gjelder bønnene før og etter innstiftelsesordene som har fem alternativer hver.

På tross av disse variasjonene, er det en hovedstruktur som ligger fast, og det er ikke vanskelig å oppdage oppbyggelige treklanger her også, både i måten liturgien er bygget opp på

(se de seks første avsnittene), og gjennom det vi kan se og oppleve at skjer (se de tre siste avsnittene).

27. En tredelt oppfordring

Nattverden starter med en hilsen. Det er en vekselang mellom prest og menighet i tre ledd. Først ønsker vi hverandre Guds nærvær: *Herren være med dere*. Så oppfordrer vi hverandre både til å løfte hjertene til Herren og til å takke ham.

Dette er en svært talende innledning. Nå er vi kommet til den delen av gudstjenesten der Gud vil møte oss på en ekstra nær måte, gjennom det som vi kan kalle et mysterium, fordi vi ikke kan forstå hvordan det kan gå til. Da er det svært passende å åpne med ord og toner som gir handlingen et grunnpreg av glad feiring: Vi framhever at den levende Herren Jesus ønsker å være nær oss, og at vi vil løfte oss mot ham slik at vi kan være nær ham. Da vet vi at vi møter Guds godhet, og da er det naturlig å takke ham for det.

En lang bønnedel

De bønnene som nå følger, skal forberede oss på å ta del i et hellig måltid. Mange prester velger å messe hovedbønnene, for å gi dem tydeligere preg av takk og lovprisning. Toppunktene er en treklang som synges av menigheten, og en som presten utfører. Men før, mellom og etter disse leddene, skjer det mye fint.

Presten åpner med å be eller messe en tredelt bønn: Den starter med at han understreker at det er verdig og rett å takke Gud. Bønnen glir så over i en midtdel, som framhever den siden ved Jesu frelsesgjerning som passer til kirkeårstiden. Til sist kommer en fast oppfordring til at vi som er samlet, skal ta del i englenes lovsang. Da svarer alle med å synges ut det ene høydepunktet i forberedelsesdelen, nemlig det tredelte *Hellig, hellig, hellig*. Se mer i treklang 28.

Etter dette får vi første del av en bønn som finnes i fem varianter. Det åpner med en kortere eller lengre *lovprisning*, for vi kan aldri lovprise Gud nok for hans godhet mot oss. Deretter kommer en *påkallelse* av Den hellige Ånd, om at han må komme for å gjøre det underet at brød og vin kan gi oss et møte med Jesus Kristus. Dermed er vi framme ved det andre høydepunktet: *Innstiftelsesordene*, se mer i treklang 29.

Etterinnstiftelsesordene fortsetter den bønnen som finnes i fem varianter. Nå er det tid for en *forbønn* for oss som kommer til nattverden. Før det kan det i noen av variantene også komme en *påminnelse* om nattverdens storhet.

Tre av disse bønnevariantene er formulert ut fra gamle tekster: Variant B er bygget på en nattverdbønn fra 200-tallet, variant C er bygget på motiver i paulinske tekster, mens variant D er formulert på bakgrunn av Emmausfortellingen i Luk 24. Mange av disse bønnemotivene har altså vist slitestyrke gjennom hundrevis av år!

Aller sist synger eller ber vi *Herrens bønn* sammen. Det er fint å lære seg melodien til den slik at vi kan synges den ut. Kanskje har vi allerede bedt den ved dåpen? Men på dette stedet i gudstjenesten får noen ledd en ekstra betydning: Når vi ber at Guds rike må komme, ser vi fram til å få en forsmak på det gjennom brød og vin. Når vi ber om det daglige brød, kan vi anse nattverdbrodet som en del av det. Når vi ber om å få tilgivelse, vet vi at det er den aller fremste gaven som nattverden gir oss.

28: En dobbel lovprisning

Det er et høydepunkt i enhver gudstjeneste når menigheten synger ut det leddet som kalles *Sanctus* på latin. Da bruker vi bibelske uttrykk for å lovprise Gud i en dobbel treklang.

Den første delen låner ord fra den gangen Jesaja fikk et syn der han hørte hvordan englene i tempelet sang framfor Guds trone. Da sang de: "Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot. All jorden er full av din herlighet" (Jes 6,3). Vi kan altså tenke oss at vi stiller oss sammen med englene i himmelen og bruker samme ord som dem!

Den andre delen er den lovprisningen som Jerusalems innbyggere lot strømme mot Jesus da han red inn i byen på palmesøndag: "Velsignet være han som kommer i Herrens navn. Hosianna i det høyeste." (Matt 21,9). Grunnen til at vi kan synges med de samme ordene som dem, er at vi tror at Jesus nå igjen kommer til oss, denne gangen ikke på et esel, men i form av brød og vin. Nå lyder lovprisningen i form av en treklang: *Hosianna i det høyeste.*

Velsignet være han... *Hosianna i det høyeste.* Hosianna er et hyldningsrop, som tilsvarer våre norske utrop: Hurra, leve kongen. Det å velsigne Jesus betyr det samme som å lovprise ham.

29.

Innstiftelsesordene med treklengen Gudsord, brød og vin

Det er innstiftelsesordene som er viktigst i forberedelsesdelen. Det er nå fortellingen om den første nattverden leses høyt, samtidig som brødet og vinbegeret løftes etter tur. Det er nå forvandlingen skjer. Siden ordlyden i dette tekstavsnittet er så lik hos Markus, Lukas og Matteus, og til og med finnes med nesten samme ordlyd hos Paulus i 1 Kor 11,23-25, kan vi anta at det har blitt brukt i gudstjenestene helt fra den aller første kristne tid!

Nær disse ordene leses, tror vi at det skjer noe med brødet og vinen. Vi tror ikke på en så sterk forvandling som *katolikkene* gjør. De tror at brødet og vinen på en måte endrer substans slik at de fra da av er Jesu kropp og blod. Dermed blir restene oppbevart i egne, hellige skap etter gudstjenesten, der en lampe lyser rødt. Men vi er heller ikke så tilbakeholdne som de *reformerte*, som tror at det fortsatt er helt vanlig brød og vin som skal gi oss et symbolsk møte med Jesus. Vi *lutheranere* tror noe som ligger et sted imellom: Vi tror at selv om ikke brødet og vinen forandrer substans fysisk, så blir de likevel bærere av Jesu nærvær når de brukes i nattverdhandlingen. Vi gir avkall på å kunne forklare hvordan det kan gå til. Vi nøyer

oss med å ta Jesus på ordet når han sier: *Dette er min kropp* og *Dette er mitt blod*. Vi tror at når disse innstiftelsesorden er blitt lest over elementene, så gir nattverden oss et konkret møte med den levende Jesus!

Innstiftelsesordene er selve hovedsaken i forberedelsesdelen. Brød og vin alene kan ikke formidle Jesus til oss. Det er bare når ordet er blitt lest eller messet over brødet og vinen at de kan formidle dette underet. Derfor markeres denne treklangen ved at brødet løftes opp under lesningen av ordene: *Dette er min kropp som gis for dere*, og ved at vinen løftes opp under lesningen av ordene: *Denne kalk er den nye pakt i mitt blod som utgytes for dere*.

30.

Tredobbelt fredsønske i hoveddelen

Når vi kommer til hoveddelen, er det påfallende hvor sterk framhevingen av Guds fred er. Vi har allerede sett at den

treklangen lyder både i starten og slutten av

gudstjenesten (se s17). Her er det på tilsvarende vis: Guds fred både åpner denne delen, synges i kor midt i den, og avslutter det som skjer:

I starten kan tilsagnet om Guds fred til og med lyde på tredobbelt vis: Først sier presten til menigheten: *Guds fred være med dere*. Så svarer menigheten tilbake: *Guds fred være med deg*. For å understreke at dette er ment på ramme alvor, kan man velge å fortsette med at alle i kirken gir et håndtrykk til de som står ved siden av dem, mens de sier: *Guds fred*.

Like etter kommer det kjente messeleddet *Du Guds lam som*

bærer verdens synder. Det har vært sunget ved nattverden helt fra 700-tallet. Tre ganger på rad synger vi om det som er grunnlaget for at vi kan ha fred med Gud, nemlig at Jesus ble det offerlammet som tok bort syndens skyld for oss på korset, slik som Johannes forkynte i Joh 1,29. De to første gangene avslutter vi linjene med å be om at Jesus vil miskunne seg over oss, den siste gangen blir det slik: *Gi oss din fred*.

Når alle har fått brødet og vinen, enten som avslutning på hvert knefall, eller samlet til alle helt til slutt, avslutter presten med å si: *Fred være med dere*.

Ingen trenger å være i tvil om at Gud tilbyr oss fred med seg! Jesus lever og har åpnet opp for det. Det ønsket omkranser på tredobbelt vis hele gudstjenesten, og også på tredobbelt vis det som er kjernen i den, nemlig nattverdmåltidet.

To valgfrie treklanger

Det går an å utvide liturgien foran måltidet med flere ledd, og to av dem vil tilføre gudstjenesten ekstra fine treklanger.

Etter innstiftelsesordene kan presten snu seg mot menigheten og si: *Stort er troens mysterium*. Da kan menigheten synge eller framsi i kor en treklang som setter ord på de viktigste hendelsene i Jesu liv: *Kristus døde. Kristus stod opp. Kristus skal komme igjen*. Denne korte bekjennelsen knytter nattverden til Jesus på en fin måte: Nå skal vi møte ham som sonet syndene våre, han som lever og kan møte oss i dag, og han som en gang skal komme igjen for å invitere oss til det store festmåltidet i Guds evige rike.

Før vi synger *Du Guds lam* kan presten markere betydningen av nattverden på tredobbelt vis. Han eller hun kan bryte et brød, helst slik at menigheten kan se at det skjer. Så fortsetter han eller hun med to setninger:

Brødet som vi bryter, gir oss del i Kristi kropp. Vinen som vi drikker, gir oss del i Kristi blod. Ordlyden er hentet fra 1 Kor 10,16. Dermed markeres det at nattverden er mye mer enn en symbolsk handling. Den gir oss et virkelig møte med Jesus.

31. Tre handlinger ved utdelingen

Det er to hovedmåter å dele ut nattverden på. Begge består av tre handlinger:

Det vanligste er at man kommer fram til alterringen med en særkalk, og kneler der. Først tar man imot brødet, mens utdeleren sier: *"Dette er Jesu legeme"* eller *"Kristi kropp, gitt for deg"*. Så spiser man brødet. Deretter helles det litt vin i begeret mens utdeleren sier: *"Dette er Jesu blod"* eller *"Kristi blod, utøst for deg"*. Så drikker man vinen. Men man reiser seg ikke før man også har fått med

seg det tredje, nemlig prestens hilsen når han eller hun er ferdig med hele ringen: *Fred være med deg.*

Noen ganger inviteres man til å få nattverden stående i kirken uten særkalk. Da kommer vi fram til den ene utdeleren og tar i mot et brød. Deretter går vi fram til den andre utdeleren og dypper brødet halvveis ned i vinen. Til sist går vi et skritt til side, og spiser det brødet som nå har vin på seg, og da kan vi be en stille takkebønn for oss selv. Denne måten å dele ut nattverd på, kalles for *intinksjon*, som betyr *dypping*.

Jeg synes det er så fint at disse handlingene er så konkrete. Det er lett å komme i tvil om at Gud er glad i meg, for jeg kan føle meg så ussel og uverdigg. Hvis ordet om Guds tilgivelse bare er noe jeg hører gjennom øret, kan det være lett å avise det. Men det er umulig å nekte for at jeg har spist brød og drukket vin. Det har faktisk skjedd, og jeg har kjent det på kroppen.

Da blir det kanskje lettere å tro at Guds tilgivelse faktisk gjelder meg, siden Jesus har knyttet sitt nærvær til brødet og vinen. Da er han faktisk blitt en del av meg!

Kanskje lyder det salmesang eller musikk i kirken mens dette skjer. Kanskje har man selv vært med i sangen inntil like før man får gavene. Det er i alle fall stor grunn til å omgi denne handlingen med ekstra glede. Tidligere var det boten, alvoret og høytiden som preget folk under nattverd. Men når vi tenker på hva nattverden gir oss, er det større grunn til å la stunden preges av takk, lovsang og glede!

32. Frigjøring, forsmak og fellesskap

Det er mange sider ved nattverden som vi har grunn til å meditere over og glede oss over. Her skal jeg bare hente fram de tre viktigste sidene, de som har hvert sitt tydelige symbol som vi kan både se og kjenne.

Frigjøring fra fortiden

Det viktigste er at nattverden setter oss i forbindelse med Jesu soningsdød på korset. Vi får som regel utdelt en flat og rund liten kjeks som har form som et pengestykke. Det skal minne oss om at Jesus ble vår løsepenge da han døde for oss. På den oblaten som legges i den åpne handa vår, kan vi nemlig se Jesus på korset. Det var der han gav kroppen sin som offer og blodet hans rant som offerblod for vår skyld. Det var der Jesus skaffet fram grunnlaget for at vi kan få tilgivelse. Han gav det offeret i fortiden for nesten 2000 år siden. Vi har gjort synder i den fortiden som vi har levd. Nattverden er det offermåltidet som gir oss del i tilgivelsen. Dermed kan vi vite at vi er blitt frigjort fra skyldens bånd i livet vårt, slik at vi kan gå med oppreist rygg til nye muligheter i framtida.

Forsmak av framtida

Den vinen som helles i kalkene våre har dobbel betydning. Den er Jesu blod, som knytter oss

til hans soningsdød på samme måte som brødet. Men vinen er også en gledesdrikk. Jesus sa på Skjærtorsdagen at neste gang han skulle drikke vin sammen med disiplene, skulle han drikke den ny sammen med dem i sin Fars rike (Matt 26,29). En gammel Jesajaprofeti sier at Gud en gang skal gjøre i stand et gjestebud for alle jordens folk der de skal drikke gammel, klaret vin (Jes 25,6). Når vi er med på nattverden, får vi en liten forsmak på den festen, slik at vi kan glede oss over at det er det som er målet for livet vårt.

Fellesskap i nåtiden

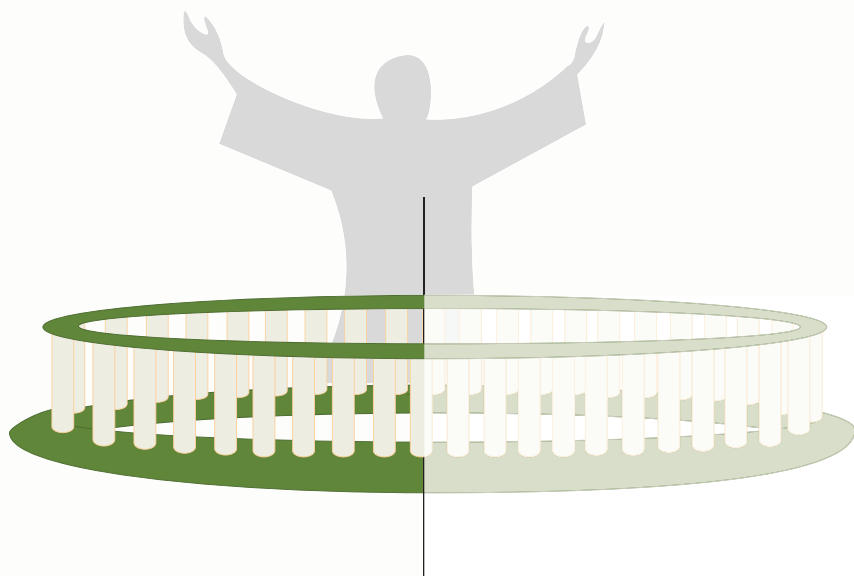
Enten vi kneler tett i tett på en alterring, eller går skulder ved skulder fram mot de som deler ut elementene i midtgangen i kirken, så kjenner vi at vi er en del av et fellesskap. Vi hører sammen, alle vi som får del i nattverden sammen. Det må prege også måten vi lever sammen på etterpå!

Når vi kneler ved en alterring, ser vi at fellesskapet er enda større. Alterringen er ofte en halv sirkel, fordi vi skal tenke oss at den delen av ringen som mangler, er usynlig til stede. På den usynlige delen kneler himmelens engler sammen med oss.

Ser vi fram mot alteret, så ser vi at de to store lysene er tent: De

symboliserer at den levende Jesus også er til stede sammen med oss i det som skjer.

Vi dras altså inn i et fellesskap som kan gi oss styrke til å leve videre. Vi står sammen med andre kristne i menigheten, for at vi skal kunne støtte hverandre på veien. Vi får et fellesskap med den levende Jesus, som kan gi oss den kraften vi trenger for å leve videre.

33.

Tilbedelse, bekjennelse og forvandling

Det går selvsagt an å være en kristen uten å gå flittig på gudstjenester og delta i nattverden der. Guds tilgivelse kan vi få når vi ber om den andre steder også. Vi kan be til Jesus og takke ham overalt. Men den som kommer til en nattverd gudstjeneste, blir invitert til å vokse i kristenlivet på en tredobbel måte.

For det første inviteres vi til å *tilbe* den trene Gud på en tydelig måte. I nattverddelen får vi selv åpne munnen og være med på de flotte bønnene *Hellig, Herrens bønn* og *Guds lam*. Vi kan lytte til ordene fra de andre bønnene fra alteret og gi dem tilslutning i hjertene våre. Slik blir vi med i tilbedelsen av den gode Gud.

For det andre inviteres vi til å *bekjenne* i handling at vi er kristne. Det gjør vi ved å reise oss og gå fram dit hvor brødet

og vinen deles ut. Tenk om alle som i sitt hjerte tror på Gud og Jesus kunne våge seg til å gjøre det med jevne mellomrom. Tenk hvor fulle kirker vi ville hatt og hvilket inntrykk det ville gjøre på andre!

Det er mange grunner til at man kan føle det vanskelig å gå til nattverd. Men en av de mest utbredte grunnene beror på en stor misforståelse. Mange føler at de ikke er fromme nok til at de kan stikke seg fram på den måten. De føler at de da gir et signal om at de føler seg bedre enn andre. Dette er en gammel misforståelse som beror på en gammel oversettelse av 1 Kor 11,27-28 om at man ikke måtte nyte nattverden "uverdig", men må "prøve seg selv". Nå er dette blitt rettet opp, slik at vi forstår at Paulus advarer mot å feire nattverd "på urett vis", det vil si med tilfeldige ordninger som bryter med måltidets betydning. Det er det ingen grunn til å frykte at skjer i en norsk gudstjeneste.

La oss heller legge vekt på at de første som fikk nattverd på Skjærtorsdagen, var disiplene som like etterpå både flyktet fra Jesus, forrådte ham (Judas) og fornektet ham (Peter). Jesus visste at det ville gå slik, og likevel, eller mer trolig nettopp derfor, lot han dem få del i nattverden. Det er jo nettopp fordi vi vet at vi er uverdige og svake, at vi trenger nattverdens tilgivelse og styrke! Derfor bekjenner vi ikke at vi er bedre enn andre når vi går til nattverd. Det er helt motsatt. Vi bekjenner at vi er slike mennesker som både trenger tilgivelse og kraft til å leve! Derfor er det slik i kirken nå for tiden, at også små barn kan få del i nattverden, for det stilles ingen krav om lang og tro tjeneste.

Det tredje som nattverden inviterer oss inn i, er nok det viktigste: Vi åpner oss for gudskrefter som kan *forvandle* oss! Kristendom er mye mer enn en lære som vi kan forstå med hodet. Den består også i å la Guds Ånd slippe til i oss slik at vi formes av det. Det går an å gå fem mil på ski uten å ta til seg noe næring. Men du verden så mye finere tur vi har dersom vi med jevne mellomrom kan ta oss en god rast og tilføre kroppen nye krefter med litt mat og drikke! Nattverden vil være som slike styrkemåltider på livsveien. Gud rekker oss denne muligheten for at det skal bli bedre for oss å leve. Hvorfor skal vi takke nei til det?

G. Avslutning

Når vi samles til et privat vennelag, er det flott å kunne ha det helt uformelt og kunne være impulsiv. Når vi skal feire en stor dag i familien, synes vi det er naturlig at rammen blir mer høytidelig med skikkelig servering, taler og sanger. For ikke å snakke om dersom vi skulle bli invitert til middag hos kongen. Da ville vi med glede innrettet oss etter den formelle etikette som gjelder ved slike anledninger. Da er det vel ikke så unaturlig at den ukentlige gudstjenestefeiringen for Guds ansikt får et liturgisk preg?

Invitasjon til medarbeiderskap

Hvis gudstjenester skal kunne bli gode feiringer, er det viktig at vi alle er bevisst hvilket ansvar vi har. Prest og andre medvirkende har ansvar for at det ikke skjer på en stiv og usikker måte, men at liturgien blir levende og ekte. De som sitter i kirkebenkene har også stort ansvar.

For det *første* blir opplevelsen større for alle *når alle er med* på salmer og felles bekjennelser og bønner. Det er som på en fotballbane: Dersom publikum sitter på tribunen i dyp taushet, blir opplevelsen trykkende. Men dersom mange heier på lagene, synger sanger, eller reiser seg for å ta bølgen, blir stemningen en helt annen. Det hender at jeg på konfirmasjonsgudstjenester tenker: Kirken er helt full, og likevel er salmesangen puslete og svak. Tenk hvor mye bedre stemningen hadde blitt om alle sang med det de kunne, og framsa trosbekjennelsen så det runget i veggene! Jo flere som er aktive i feiringen, jo bedre opplevelse gir vi i gave til hverandre.

For det *andre* blir opplevelsen større for den som *kjenner ordningen godt*, og har fått oppøvd sansen for å legge merke til alle treklange,

og glede seg over den betydningen de har. Det er som når jeg ser på OL-sending fra en cricketkamp på TV. Jeg forstår ikke hva som er viktig i det spillet, så jeg går fort lei og skurrer over på en kanal som sender en sport der jeg forstår hva som skjer. Kanskje det kan være lurt å lese dette heftet om igjen om noen år, slik at man på ny kan bli skjerpet på hva en gudstjeneste kan bety? Eller man kan skaffe seg andre bøker som ser saken fra andre vinkler?

For det tredje er det svært ønskelig at vanlige kirkegjengere blir mer aktive også som planleggere og utøvere i gudstjenesten. Den nye ordningen legger opp til mange muligheter for *involvering* og *stedegjengjøring*. Gudstjenesten feires på et helt bestemt sted, og da er det fint om de som bor på det stedet kan være med på å prege den. Se eksempler i rammen.

Mulighetene er mange. Det går også an å melde seg til tjeneste slik at man kan bli en medarbeider både i å planlegge, delta i aktive roller og utforme skikker, tekster og sanger som brukes. Dette heftet har handlet om de liturgiske delene som vi kan glede oss over i alle gudstjenester, hvor de så enn er i landet. Så er det opp til dere som bor på hvert enkelt sted å bringe inn det folkelige livet, slik at det blir opplevd slik at *folket på stedet er sammen for Guds ansikt*.

Inkludering i fellesskapet

Dersom folk på stedet skal oppleve det godt å være sammen for Guds ansikt, er det mye vi kan gjøre også i forkant og etterkant av en gudstjeneste:

For det første kan vi *invitere spesielle grupper* til bestemte gudstjenester, og utforme gudstjenesten slik at det passer for dem. Det har vi gjort i mange år overfor konfirmanter, 4-åringer og 6-åringer med

I en av menighetene hos oss har vi innført flere skikker etter initiativ fra folk i bygda. Vi hadde et gudstjenesteutvalg i noen år, og de foreslo at vi skulle be vanlige folk om å være tekstlesere på skift. Senere fant menighetsrådet ut at de kunne være kirkeverter etter tur. Noen år deretter fant de ut at kirkevertene kunne ta ansvar for kaffe og kjeks til kirkekaffe. Kanskje kan vi etter hvert ta dette videre, slik at det dannes gudstjenestegrupper som tar ansvar for hversingudstjenestemedkirkevert, kirkekaffe, bønner og tekstlesning?

På et konfirmantforeldremøte var det ei mor som hadde sett i en annen kirke hvor fint det var når noen i familien tente lys i globen for sin konfirmant i forbønnsdelen. Kunne vi

gjøre det hos oss? Vi fant en ordning for det som var mulig å administrere på en enkel måte, og siden har vi gjort det med godt resultat. Nå er forbønnsdelen blitt mer personlig!

Noen år senere var det en i menighetsrådet som hadde sett et sted at man delte ut ei rose til hver konfirmant ved slutten av gudstjenesten. Kunne vi gjøre det hos oss? Vi fant en ordning for det som det var mulig å administrere på en enkel måte. Nå står rosene i buketter på alteret under gudstjenesten. De står i hver sin plastkapsel med vann og med et kort med hilsen fra menigheten festet til seg. Ved slutten deles de ut til hver enkelt, selvsagt av folk fra menighetsrådet, og folk synes det er stilig!

familier. Nå øker vi innsatsen i trosopplæringen, og inviterer inn flere årsgrupper av barn. Vi kan også være bevisst på å lage faste tradisjoner på hvordan lokale kor og andre grupper kan medvirke i bestemte gudstjenester.

For det *andre* kan vi som er kirkevante ta ansvar for å *ta imot kirkevante* på en så god måte som mulig. Vi kan ha kirkeverter som tar imot

dem og viser dem til rette på en hyggelig måte. Dersom vi kjenner noen i dåpsfølgene eller foreldregruppene, kan vi utveksle hyggelige hilsener i forkant av gudstjenesten.

For det *tredje* kan vi ta kontakt etter gudstjenesten, for eksempel ved en hyggelig prat på kirkebakken i solskinnet, eller ved å sette oss ved samme bord på kirkekaffen. Et godt fellesskap ved kirkekaffen er

forresten noe også kirkevante setter pris på. Jeg bodde en gang i en menighet der vi gledet oss like mye til fellesskapet etterpå som til selve gudstjenesten. Vi som hadde feiret sammen innfor Guds ansikt, forsterket følelsen av at vi hører sammen. Dermed tydeliggjøres det at enhver gudstjeneste munner ut i fellesskap med og tjeneste for hverandre, det vi kaller *diakoni*.

Vi er invitert til jevnlig feiringer!

Når du har lest dette heftet til endes, er det viktigste målet ikke at du nå skal begynne å telle treklanger. Glem gjerne alt om treklanger, og hengi deg heller til å delta helhjertet i selve feiringen! Jeg synes det har vært til hjelp å finne treklanger, for det gir meg en større forståelse av at gudstjenesten er en gjennomtenkt feiring fra begynnelse til slutt. Men det er ikke alle gudstjenester som har med

alle treklangene. Enkelte familiegudstjenester kan forkortes mye. Men siden slike gudstjenester tar halvparten så lang tid, kommer treklangene like tett. Dessuten kan andre komme i tillegg: Et barnekor som synger tre sanger? Barn som deltar aktivt i gudstjenesten på tre viktige steder? Hovedsaken er at det alltid er feiring med stil! Når vi er med på slike feiringer jevnlig, vil troslivet bli styrket, og det vil prege livet vårt.

TREKLANGER

I de fleste byer og bygder kan man ofte høre kirkeklokkene ringe klokken 10 søndag morgen. De ringer igjen klokken 10.30. For tredje gang hører man klangen fem minutter på 11. Dersom man er ekstra oppmerksom, kan man også høre 3x3 klokkeslag halvannen time etterpå. De som har vært inne i kirken, har fått med seg mange andre treklanger i tillegg, noen som skaper fest og glede, andre som maner til ettertanke. Dette heftet er skrevet for å holde dem fram en etter en, slik at man kan få større glede av det som skjer i en gudstjeneste.

*

Dette heftet inngår i en serie som vil gi dypere forståelse av rikdommene i både trosbekjennelse, Herrens bønn, budene, liturgien, kirkeåret og menighetslivet. Heftene er skrevet av Kjell Arne Morland som er sokneprest og bor på Melhus. De kan også lastes ned fra internett og leses på lesebrett.

se <http://kamorland.morland.no>